

Memurluğa Girişin Genel Bir Şartı Olarak Güvenlik Soruşturması

Yeliz Şanlı Atay*

Özet: Makalenin konusu, memuriyete girişin genel şartlarından biri haline getirilen güvenlik soruşturmasının kapsamı ve hukuki niteliğidir. Memurluğa girişin tabi olacağı genel ve özel şartlar, Anayasal nitelikteki ilkelere uygun olmak zorundadır. Diğer yandan, siyasi bir hak olan kamu hizmetine girme hakkı ile ilgili Anayasal sınırlar ve hakkın geçerlilik alanını belirleyen başka Anayasal normlar vardır. Bu nedenle, öncelikle, bu ilkeler kısaca açıklanarak, memuriyete girişin genel ve özel şartları üzerinde durulmuş; ardından, güvenlik soruşturmasının kapsamı, ilgili mevzuat çerçevesinde ortaya konulmuş ve bu kapsam, kamu hizmetine girme hakkı bakımından değerlendirilmiş; son olarak, güvenlik soruşturmasının hukuki sınırlarını saptamak amacıyla, kişisel verilere ilişkin düzenlemeler ile ilgili Danıştay kararları inceleme konusu yapılmıştır. Mevcut düzenlemeler, güvenlik soruşturmasının yönelmesi gereken unsurlar ve hukuki sınırlarının belirlenmesi bakımından, işlevsel ve hukuk devleti ilkesine uygun araçlar sunmaktan uzaktır. Danıştay kararlarının ise bir kısmının önemli bazı ilkeleri açığa çıkarırken, diğer bir kısmının belirlenebilir ölçütler sunmadığı ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik soruşturması, memurluğa giriş şartları, memurluğa girişin özel şartları, kamu hizmetine girme hakkı.

Security Investigation as a General Condition for Entry to Public Service

Abstract: The subject of this article is the scope and legal quality of security investigation as a general condition for entry to public service. General and specific conditions for entry to public service should comply with the Constitutional principles. On the other hand, there are other constitutional norms for the right to entry to public service as a political right. For this reason, first, these principles will be briefly explained and general and specific conditions for entry to public service will be discussed. Then, the scope of security investigation will be laid down with reference to related legislation. Lastly, decisions of the Council of State will be investigated. The existing regulations are far from providing functional instruments compliant with the rule of law in determining elements and legal boundaries for security investigation. It can also be said that the decisions of the State of Council, while setting forth some significant principles on the one hand, fail to present specifiable criteria on the other hand.

Keywords: Security investigation, conditions for entry to public service, particular conditions for entry to public service, right to entry to public service.

* Yrd. Doç. Dr., TODAİE (Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, 85. Cad. No:8, Yücepete/Ankara/Türkiye.
Makale gönderim tarihi: 22.11.2016
Makale kabul tarihi: 03.01.2017

Giriş

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun (DMK) 48. maddesine, 3.10.2016 tarihinde 676 sayılı KHK ile eklenen ek madde ile devlet memurluğuna alınacaklarda aranan genel şartlar arasına “Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmış olmak” şartı eklenmiş bulunuyor. Artık, 657 sayılı DMK'nın 48. maddesinin (A) fıkrasında, memurluğa alınacaklarda genel şartlar olarak sayılan, ‘Türk vatandaşı olmak’, ‘Yaş şartı’, ‘Öğrenim şartı’, ‘Kamu haklarından mahrum bulunmamak’, ‘48. maddede sayılı suçlardan mahkum olmamak’, ‘Askerlik şartı’ ve ‘Görevini devamlı yapmasına engel olabilecek akıl hastalığı bulunmamak’ koşulları arasında, ‘Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmış olmak’ şartı yer almaktadır. 657 sayılı DMK’da yer alan genel şartlar, sadece memurlar için değil, tüm kamu görevlileri için aranan şartlardır. Bu nedenle, her ne kadar makale, 657 sayılı DMK’daki düzenleme nedeniyle, “memurluğa girişin genel bir şartı olarak güvenlik soruşturması” başlığını taşısa da, güvenlik soruşturması koşulu sadece memurları değil, diğer kamu görevlilerini de kapsamaktadır. Bu düzenlemeden önce, 4045 sayılı Kanun kapsamında belirli yerlerde çalıştırılacak olan kamu görevlileri bakımından güvenlik soruşturması yapılması şartı aranıyor olmakla birlikte, bu, tüm kamu görevlileri için aranan genel bir şart değil, -fiili durumdan bağımsız olarak ve en azından yasal düzeyde-, belirli görevliler bakımından aranan özel bir şart olarak düzenlenmiş idi.

Makalede, güvenlik soruşturması, Anayasal bir temel hak olan kamu hizmetine girme hakkı, memurluğa giriş şartlarının bağlı olduğu Anayasal ilkeler, 4045 sayılı Kanun ve ilgili yönetmelikte yer alan kurallar, kişisel verilerin korunması ile düzenlemeler ve ilgili Danıştay kararları çerçevesinde incelenecek ve tabii olduğu hukuki sınırlar saptanmaya çalışılacaktır. Diğer yandan, 657 sayılı DMK’da güvenlik soruşturması ile ilgili yapılan bu düzenleme, 676 sayılı “Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile yapılmıştır. Konunun bu boyutunun hukukten tartışılması bir gereklilik olmakla birlikte, güvenlik soruşturmasının hukuki niteliği ve rejimini inceleyeceğimiz için bu konu makalenin kapsamı dışında bırakılmıştır.

Memurluğa Giriş Şartlarının Bağlı Olduğu İlkeler

Memur olma, Anayasal bir hak olan kamu hizmetine girme hakkı'nın (m.70) kullanımıdır. 70. madde, Anayasa’da düzenlenen siyasi haklar arasında yer alır. Buna karşılık, ‘Çalışma hakkı’, 1982 Anayasası'nın 48. maddesinde, ‘Çalışma ve sözleşme hürriyeti’ başlığı ile düzenlenir. 48. maddeye göre, “Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir”. ‘Çalışma hakkı ve ödevi’ başlıklı 49. maddeye göre ise, ‘Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir’.

Kamu hizmetine girme hakkının düzenlendiği 70. madde, çalışma hakkını, Devlette kullanmak isteyenlerin kullandığı bir haktır (Yıldırım ve diğerleri, 2011: 309). Temel hak ve özgürlükler sistematığı açısından, her iki hak arasındaki ayırım, ilkinin, Anayasa'nın 'Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler' altında yer almasına rağmen; ikincisinin 'Siyasi Haklar ve Ödevler' altında yer almasıdır. Bu sistematik, tabi olacakları hukuki rejim açısından farklı sonuçları beraberinde getirir. Her vatandaşın, görevin gerektirdiği nitelikleri taşımak koşulu ile kamu hizmetine girme hakkı vardır.

Memurluğa girmenin genel ve özel şartlarının, memurluğa girişte esas ve Anayasal değerlerde olan üç temel ilke ölçüt alınarak belirlenmesi gerekir. Bu ilkelerden ilki, 'serbestlik ilkesi'dir. Bu ilke, kimsenin isteği dışında memur yapılamayacağını ve memur olmaya zorlanamayacağını ifade eder (Gözbüyük ve Tan, 2016: 850). Memurluğa giriş, kişinin iradesine ve istemine bağlıdır (Akgüner, 2014: 84). Memurluk, bir kamu işinde çalışmak olduğundan, tersi durum, bazı olağanüstü hallerde kanunlarla öngörülmuş istisnai durumlar dışında, Anayasa'da yer alan 'Angarya yasağı'na ('Hiç kimse zorla çalıştırılmaz') aykırılık oluşturur (Gözler, 2009: 677).

Memurluğa giriş şartlarının bağlı olduğu ikinci ilke, 'eşitlik ilkesi'dir. Anayasa'nın, kamu hizmetine girme hakkını düzenleyen 70. maddesinin ilk fıkrasında da yer aldığı biçimiyle, "Her Türk kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir". 70. maddenin, idare açısından sonucu, eşitlik ilkesine uygun davranma yükümlülüğüdür. Anayasa'nın 10. maddesinde yer alan eşitlik ilkesi gereği, kişiler arasında, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri nedenlerle ayırım yapılamaz. Bu nedenle, 10. maddenin son fıkrasında yer aldığı üzere, kişilerin memurluğa girişe ilişkin tüm işlemlerinde, "Devlet organları ve idare makamları... Kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadır".

Üçüncü ilke ise, "Görevin gerektirdiği niteliklerden başka niteliklerin aranmaması" ilkesidir. 70. maddenin ifadesiyle, "Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez". Görevlerin gerektirdiği niteliklerin, eşitlik ilkesine en az dokunur şekilde, nesnel ve tarafsız ölçütler çerçevesinde belirlenmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi, 1961 Anayasası'nın, "Hizmete alınmada, ödevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez." şeklindeki 58. maddesinde yer alan ilkeyi, ödev ve nitelik arasında kurulması gereken, *gerçeklere uygun, nesnel ve zorunlu bir neden sonuç ilişkisi* temelinde açıklamıştır (AYM., E.1979/19, K.1979/39, k.t.9.10.1979, RG: 16.1.1980/16871). Anayasa Mahkemesi'ne göre, "*Bu kuralda önem taşıyan ve üzerinde durulması gereken yön, ödevin gerektirdiği niteliklerin ne olduğu ve bu sözcüklerden ne anlaşılacak gerektiğidir. Anayasa, ödevle nitelik arasında sıkı bir ilişki ve bağ olduğunu, bunun dışında hizmete*

alınmada hiç bir nedenin gözetilmeyeceğini, daha açık bir anlatımla ayrımın yalnızca ödev-nitelik ilişkisi yönünden yapılması gerektiğini buyurmaktadır. O halde ödevle, onun gerektirdiği niteliği birbirinden ayrı düşünmeye olanak yoktur. Buna göre, o nitelikler görevlilerde bulunmadıkça o ödev yerine getirilemeyecek ya da ödev iyi bir biçimde yerine getirilmiş olmayacak demektir. Kamu hizmetlerinin özellikleri olduğu ve bu hizmetleri gören idare ajanlarının da özel statülere bağlı bulunduğu bilinen bir gerçektir. Memurlarda yasalarca aranan nitelikler ve onlar hakkında yasalarda öngörülen kısıtlamalar, kamu hizmetinin etkin ve esenlikli bir biçimde yürütülmesi amacıyla yöneliktir. Bu nedenle bir kamu hizmetine alınacaklarla ilgili yasal niteliklerle kısıtlamalar düzenlenirken, doğrudan doğruya, o hizmetin gereklerinin göz önünde tutulması, başka bir anlatımla konulan nitelik ve kısıtlamalarla hizmet arasında gerçeklere uyan, nesnel ve zorunlu bir neden sonuç ilişkisinin kurulması gereklidir.”

Memurluğa girişte aranan genel ve özel şartların, 70. maddede yer alan bu üç Anayasal ilkeye uygun olarak belirlenmesi gerekir. Diğer yandan, ilkeler, memurluğa girişte uygulanacak olan yöntemi de belirlemektedir. Bütün vatandaşlara memurluğa girme olanağı sağlandıktan sonra, tek ölçüt, hizmetin gerektirdiği nitelikler olması gerektiğine göre, bunun saptanması, herkesin eşit koşul ve olanaklar altında katıldığı objektif sınavlar yoluyla olmalıdır (Yıldırım vd., 2011: 309). Liyakat sisteminin, memurluğa giriş aşamasındaki görünümü olan objektif sınav koşulunun, eşitlik ilkesine uygun olarak, nesnel ve tarafsız biçimde gerçek anlamıyla uygulanması, toplumun tüm kesimlerinin, kamu hizmetinin işgücü alanında temsili anlamına gelir (Güran, 1980: 132). 657 sayılı DMK'nın 50. maddesine göre, “Devlet memuru olarak atanacakların açılacak Devlet memurluğu sınavlarına girmeleri ve sınavı kazanmaları şarttır.” Sınavların yapılmasına dair usul ve esaslar, Devlet Personel Başkanlığınca hazırlanan bir yönetmelikle düzenlenmektedir (“Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik”, RG: 3.5.2002/24744).

Memurluğa alınmada aranan koşulların, yukarıda yer verilen ilkeler çerçevesinde ve olabildiğine kapsayıcı olması, demokratik temsili rejimlerin bir gereğidir (Gözübüyük ve Tan, 2016: 850). 1789 İnsan Hakları Beyannamesinden başlamak üzere (m.6), insan hakları alanındaki başlıca uluslararası belgelerde (‘BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’, ‘Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme’, ‘BM Siyasi ve Medeni Haklar Uluslararası Sözleşmesi’ gibi), yer alan bir hak olan kamu

hizmetine girme hakkı, Türkiye’de de 1924, 1961 ve 1982 Anayasalarında yer almıştır.¹

Memurluğa Girişin Genel Şartları

657 sayılı DMK’nın 48. maddesinde, memurluğa girişte aranan ‘Genel şartlar’ düzenlenmiştir. Genel şartlar, sadece belirli memurluklar için aranan ve o memurluğun yapılacağı kuruluşun mevzuatından çıkarılan özel şartların aksine, memur olacak herkeste aranan şartlardır (Akgüner, 2014: 88).

657 sayılı Kanunun 48. maddesinin (A) fıkrasında yer alan ilk genel şart, ‘Türk vatandaşı olmak’tır. Vatandaşlığın kazanılma biçimi önemli değildir (Gözübüyük ve Tan, 2016: 850). Ancak, 657 sayılı DMK’nın 4/B maddesi uyarınca, kuralda tanımlanan bazı işlerde yabancıların ‘sözleşmeli personel’ olarak çalıştırılmasına olanak tanınmakta; diğer yandan, istisna oluşturan bir durum olarak Türk vatandaşı olmayan iki gruba (2527 sayılı ‘‘Türk Soylu Yabancıların Türkiye’de Meslek ve Sanatlarını Serbestçe Yapabilmelerine, Kamu, Özel kuruluş ya da İşyerlerinde Çalıştırılabilirmelerine İlişkin Kanun’’ ile ‘‘375 sayılı kanun Hükmünde Kararnamenin geçici 5. maddesinin kapsamında yer alan kişiler) memur olma imkanı sunulmaktadır (Gözler, 2009: 681). Memurluğa girişin ikinci genel şartı, ‘yaş şartı’dır. DMK’nın 40. maddesine göre, devlet memuru olabilmek için 18 yaşını bitirmiş olmak gerekir. Bir meslek ya da sanat okulunu bitiren, on beş yaşını dolduran ve kazai rüşd kararı alan kişiler de memur olabilirler (657, m.40/2). ‘Öğrenim koşulu’, memurluğa girişin, Kanunda yer alan üçüncü şartıdır. 657 sayılı DMK’nın 41. maddesine göre, en az ortaokulu bitirmiş olmak gerekir. 1997 yılında çıkarılan 4306 sayılı Kanunla, ilköğretim-ortaokul ayrımı kaldırılıp, ilköğretim okulları kurulduğundan, devlet memuru olabilmek için en az ilköğretim okulu bitirmiş olmak gerekir (Gözübüyük ve Tan, 2016: 851). Memurluğa girişin dördüncü şartı, ‘Kamu haklarından mahrum bulunmamak’tır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 53. maddesine göre, ‘‘Kişi, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak; sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden veya Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tabi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten yoksun bırakılır’’. Yani, mahkum olan kişi, mahkum olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar memur olamaz (Gözler, 2009: 683). Memurluğa girişin, beşinci genel şartı, ‘48. maddede sayılı suçlardan mahkum olmamak’tır: ‘‘Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa

¹ Anayasalarda yer alan düzenlemeler için bkz., Sezer, 2006.

bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak” gerekir. Memuriyete girişin 48. maddede sayılan diğer genel şartı, ‘askerlik şartı’nın yerine getirilmesidir. Bir kimsenin memur olabilmesi için askerlikle ilişiğinin bulunmaması, askerlik çağına gelmemiş olması, askerlik çağına gelmiş ise muvazzaf askerlik hizmetini yapmış yahut ertelenmiş veya yedek sınıfa geçirilmiş olması gerekir. Memuriyete girişin yedinci genel şartı, ‘görevini devamlı yapmasına engel olabilecek akıl hastalığı bulunmamak’tır. Nihayet, 676 sayılı KHK ile yapılan ek düzenleme ile bu şartlardan sonra gelmek üzere sekizinci bentte, ‘Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmış olmak’ koşuluna yer verilmiştir.

DMK’nın 49. maddesine göre ise, “Duyurulan Devlet kamu hizmet ve görevlerine, Devlet memuru olarak girmek isteyenler, belirlenen şartları yerine getirerek başvurularını yaparlar. Devlet kamu hizmet ve görevlerine girmek isteyenlerden ilan edilen şartları haiz bulunmayanlar bu sınavlara katılamazlar ve bu husus başvuru merciler tarafından kendilerine bir yazı ile bildirilir.” İlan konu oluşturacak genel ve özel şartlar, sınava başvuru sırasında aranan şartlardır.

Memurluğa Girişin Özel Şartları

Farklı niteliklerdeki kamu hizmetleri, kamu hizmetinin işgücünü oluşturan kamu görevlileri bakımından da bazı özgül nitelikleri gerekli kılabilir. Özel koşullar, “belli bir görevin gereği olarak konmuş olan koşullardır” (Gözübüyük ve Tan, 2016: 852). Bu nedenle 48. maddenin, ‘Özel şartlar’ başlığını taşıyan (B) fıkrası uyarınca, “hizmet göreceği sınıf için 36 ve 41 nci maddelerde belirtilen öğretim ve eğitim kurumlarının birinden diploma almış olmak” şartının zorunlu kılınmış olması dışında, fıkranın ikinci bendine göre, “kurumların özel kanun veya diğer mevzuatında” da özel şartlara yer verilmiş olabilir.

Danıştay kararlarında, 676 sayılı KHK ile yapılan düzenleme öncesinde, bazı kamu görevlileri bakımından aranan ‘Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmış olmak’ şartının 657 sayılı DMK’daki dayanağının, memuriyete alınmada özel şartların söz konusu olabileceğini ifade eden 48. maddesinin (B) fıkrası olarak kabul edildiği görülmektedir:

“657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 48. Maddesinde; Devlet memurluğuna alınacaklarda aranacak genel ve özel şartlar sayılmış, özel şartların düzenlendiği (B) bölümünün 2. bendinde; Kurumların özel kanun veya diğer mevzuatında aranan şartları taşımak gerektiği hüküm altına alınmıştır. Anılan Yasa hükmü dayanak alınarak çıkartılan Adalet Bakanlığı Memur Sınav, Atama

ve Nakil Yönetmeliği'nin 6. maddesinde; atama için aranacak genel şartların yanında, atama yapılacak kadroların niteliğine göre aşağıdaki şartlar aranır hükmüne yer verildikten sonra maddenin 19. bendinde; “Adli ve idari yargıda görev yapmak üzere atanacak tüm personel hakkında yapılacak arşiv araştırması olumlu olmak.” şartının gerektiği hükme bağlanmıştır.” (D.12.D., E.2015/1008, K.2015/4473, k.t.2.7.2015, www.kazanci.com).

Bu karardan görüldüğü üzere, Danıştay, 48. maddedeki düzenlemeyi dayanak olarak göstererek, güvenlik soruşturmasının yönetmelikte öngörölmüş olmasında hukuki bir sorun görmemektedir. 48. madde, “kurumların özel kanun veya diğer mevzuatında” özel şartların yer alabileceği kuralını içermekle, ilgili kanunların yanı sıra, idareler tarafından çıkarılacak düzenleyici (kural koyucu) işlemlere de işaret etmektedir. Fakat bu durum, özel şartların, kanun yerine, düzenleyici işlemlerle de düzenlenebileceği anlamına gelir mi? Ya da bu soruya özel şartlar arasında bir ayırım yapılarak mı yanıt verilmesi gerekir? Anayasa'nın 128. maddesine göre, “Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir”. Dolayısıyla, 128. madde dayanak kılınarak, her türlü özel şartın ilgili kanunlarda düzenlenmesi gerektiği ileri sürülebilir. Bu durumda, 48. maddenin Anayasa'ya aykırı olduğu savunulabileceği gibi; 48. maddede yer alan “veya diğer mevzuatında” ifadesinin kanunları uygulamak üzere çıkarılmış olan diğer mevzuat olarak değerlendirilmesi gerektiği de savunulabilir. Buna karşılık, özel şartların kanun yerine, düzenleyici işlemlerle de düzenlenebileceği, çünkü buna dayanak oluşturan 48. maddenin de, bir kanun hükmü olduğu, yani özel şarta yer verecek düzenleyici işlemin dayanağının bir kanun hükmü olan 48. madde olduğu ileri sürülebilir. Aslında, ilk yorum, gerek Anayasa'nın 128. maddesine, gerekse, idarenin düzenleme yetkisinin türev ve bağlı niteliğine uygun olmakla birlikte, uygulamanın ve Danıştay kararlarının ikinci yönde olması, başka bir noktanın vurgulanmasını gerekli kılmaktadır. İster, özel şartların tamamının kanunla düzenlenmesi gerektiği, isterse, 48. maddenin özel şartları düzenleyecek düzenleyici işlemlere dayanak oluşturduğu savunulsun, 48. maddede yer alan kuralı, her türlü özel koşulun, kanunların yerine düzenleyici işlemlerle de düzenlenebileceği şeklinde yorumlamak, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimi bakımından Anayasal temel koşullardan biri olan “kanunla sınırlama” ilkesine aykırılık oluşturur. Örneğin, yerine getirilecek kamu hizmetinin özelliği gereği, vücut boyuna ilişkin bazı sınırlamalar (Adalet Bakanlığı Memur Sınav, Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin 6. maddesinin 5(ç) bendinde, infaz ve koruma memurları bakımından “erkeklerde 170 cm, kadınlarda 160 cm'den kısa boylu olmamak” şartında olduğu gibi.) bir düzenleyici işlemde yer alabilir. Fakat aynı sonucun, ‘güvenlik soruşturması olumlu olmak’ şartı bakımından geçerli kabul edilebilmesi hukuka uygun

değildir. Güvenlik soruşturmasının başlıca yneldeği hak olarak ‘zel hayatın gizliliği’ ve ‘kişisel verilerin korunması hakkı’ buna engeldir. Gerçi her iki şartı da yerine getiremeyen kişiler, kamu hizmetine girme hakkını kullanamayacaktır. Bu nedenle, her iki koşulun da kanun konusu olması gerektiği ileri sürülebilir. Fakat 657 sayılı Kanun’un 48. (B) fıkrası, idareye özel şartları düzenleyici işlemlerle de düzenleyebilme yetkisi vermiştir. Bu durumda, bu yetkiyi, kamu hizmetine girme hakkının kullanımına ilişkin olmakla birlikte, doğrudan başka bir temel hak ve özgürlükle ilgili olmayan koşullarla sınırlı olarak geçerli kabul edilebilir. Yani, 48. maddenin (B) fıkrası, boy uzunluğuna ilişkin özel bir koşula yasal dayanak oluşturabilir; fakat güvenlik soruşturmasına oluşturamaz.

Güvenlik Soruşturması

Güvenlik soruşturması, 1994 yılında çıkarılan 4045 sayılı Kanuna² (RG: 3.11.1994/22100) kadar hiçbir kanun dayanağı olmadan uygulanmıştır (Karahanoğulları, 1998: 171; Yıldırım vd., 2011: 313; Zabunoğlu, 1992: 183).³ Yani, idare, kendisine kanunla tanınmış bir yetki ve görev olmaksızın, hukuk dışı bir şekilde güvenlik soruşturması uygulamasına devam etmiştir (Zabunoğlu, 1992: 184). Öyle ki, 1990 yılında Bakanlar Kurulu tarafından ıkarılan Güvenlik Soruşturması Yönetmeliği (RG: 13.4.1990/20491) kanun dayanağı olmadığı halde uygulanmaya devam olunmuş; olumsuz olması halinde, Anayasa’da yer alan siyasi bir hak olarak kamu görevine girme hakkının kullanılmasına engel oluşturan güvenlik soruşturmasının, kanun dayanağı olmayan bir yönetmelik dayanak kılınarak uygulanması, yargı yerlerince sorunlaştırılmamıştır. Danıştay’ın, bu dönemde verdiği çoğu kararda, “nesnel olgularla kanıtlanmayan, sadece istihbari bilgilere dayalı ve soyut raporlar”ın işleme dayanak kılınamayacağını kabul etmiş olması, yargısal denetim bakımından önemlidir. Fakat raporların içeriği ile ilgili bir denetimin, sonuç olarak güvenlik soruşturmasının hukuka aykırı bir araç olmadığı varsayımı üzerinde yükselmesi, hukuka aykırı bir uygulamanın devamına hizmet etmiştir.

4045 Sayılı Kanunun Kapsamı

Güvenlik soruşturması ile ilgili ilk kanun düzenlemesi, 1994 yılında yapılmıştır. Bununla birlikte, 26.10.1994 tarihli ve 4045 sayılı Kanun (RG: 3.11.1994/22100), sadece, kapsamına giren kamu görevlilerine ilişkin bir

² Kanunun tam adı, “Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 Numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun”dur.

³ Bunun tek istisnası, 22.7.1981 tarihli ve mülga 2495 sayılı “Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanun”un 15. maddesinin birinci fıkrası olmuştur. Buna göre, “zel güvenlik teşkilatına alınması ilgili kuruluşça istenen personel hakkında Emniyet Müdürlüğünce gerekli güvenlik soruşturması yapıldıktan sonra uygun görülenler, valiliğin tasvibi üzerine kuruluşça göreve alınırlar”.

maddelik bir düzenleme içermekte ve bunun dışında, güvenlik soruşturmasının tanımı da dahil olmak üzere, esasa ilişkin tüm kuralların düzenlenmesini, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmeliğe bırakmaktadır.⁴ Bu yönüyle de, Anayasa'nın 7. maddesinde yer alan "yasama yetkisinin devredilemezliği" ilkesine aykırılığın tipik bir örneğini oluşturmaktadır (Karahanoğulları, 1998: 175).⁵

4045 sayılı Kanun'un, Bakanlar Kurulu tarafından altı ay içerisinde çıkarılmasını öngördüğü "Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Yönetmeliği" ise, Kanun'un yürürlüğe girmesinden tam altı yıl sonra 14.2.2000 tarihinde çıkarılmıştır (RG: 12.4.2000).⁶

4045 sayılı Kanun'un güvenlik soruşturmasına ilişkin içerdiği tek hüküm, kapsamına giren kamu görevlilerine dair düzenlemesidir. Buna göre, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması, "kamu kurum ve kuruluşlarında, yetkili olmayan kişilerin bilgi sahibi olmaları halinde devlet güvenliğinin, ulusal varlığın ve bütünlüğün, iç ve dış menfaatlerin zarar görebileceği veya tehlikeye

⁴ 4045 sayılı Kanun'un 1. maddesinin ikinci fıkrasına göre, "Devletin güvenliğini, ulusun varlığını ve bütünlüğünü iç ve dış menfaatlerinin zarar görebileceği veya tehlikeye düşebileceği bilgi ve belgeler ile gizlilik dereceli kamu personeli ile meslek gruplarının tespiti, birim ve kısımların tanımlarının yapılması, güvenlik soruşturmasının ve arşiv araştırmasının usul ve esasları ile bunu yapacak merciler ve üst kademe yöneticilerinin kimler olduğu Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulacak yönetmelik ile düzenlenir."

⁵ Anayasa Mahkemesi'ne göre, "Anayasa'nın 7. maddesinde "Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez." denilmektedir. Anayasa Mahkemesi'nin pek çok kararında yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesinden ne anlaşılması gerektiği hususu açıklanmıştır. Buna göre, yasayla düzenleme ilkesi, düzenlenen konudan yalnız kavram, ad ve kurum olarak söz edilmesi değil, bunların yasa metninde kurallaştırılmasıdır. Kurallaştırma ise, düzenlenen alanda temel ilkelerin konulmasını ve çerçevenin çizilmiş olmasını ifade eder. Ancak bu koşulla uzmanlık ve teknik konulara ilişkin ayrıntıların belirlenmesi yürütme organının takdirine bırakılabilir.

Anayasa'da yasayla düzenlenmesi öngörülen konularda, yürütme organına genel ve sınırları belirsiz bir düzenleme yetkisinin verilmesi olanaklı değildir. Yürütmenin düzenleme yetkisi, sınırlı, tamamlayıcı ve bağımlı bir yetkidir. Bu nedenle Anayasa'da öngörülen ayırık durumlar dışında, yasalarla düzenlenmemiş bir alanda, yasa ile yürütmeye genel nitelikte kural koyma yetkisi verilemez.

Yürütme organına düzenleme yetkisi veren bir yasa kuralının Anayasa'nın 7. maddesine uygun olabilmesi için temel ilkeleri koyması, çerçeveyi çizmesi, sınırsız, belirsiz, geniş bir alanı yürütmenin düzenlemesine bırakmaması gerekir.

Anayasa'nın 123. maddesinin birinci fıkrasında ise "İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir." hükmü yer almaktadır. Bu maddede yer alan düzenleme, idarenin kanuniliği ilkesine vücut vermektedir. İdarenin kanuniliği ilkesi, idarenin ve organlarının görev ve yetkilerinin hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde, açık bir biçimde yasayla düzenlenmesini gerekli kılar." (AYM., E.2009/90, K.2011/47, k.r.10.3.2011, RG: 14.5.2011/27934).

⁶ 4045 sayılı Kanun'un öngördüğü yönetmeliğin çıkarılmadığı bu altı yıl boyunca ise, Kanun'un Geçici 7. maddesi uyarınca, "Bakanlar Kurulunun 8.3.1990 tarihli ve 1990-245 sayılı kararıyla yürürlüğe konulan Güvenlik Soruşturması Yönetmeliğinin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunmuş"tur. Kanun dayanağı olmayan ve yetki sakatlığı nedeniyle hukuka aykırı olan bu yönetmeliğin, sonradan çıkarılan bir kanunla kanun dayanağına kavuşturulması ve yetki sakatlığının bu yolla giderilmesi, "yetki sakatlığının tamamlanamayacağı" şeklinde bilinen idare hukuku ilkesi uyarınca olanaklı değildir (Karahanoğulları, 2015: 349).

düşebileceği bilgi ve belgelerin bulunduğu gizlilik dereceli birimler ile askeri, emniyet ve istihbarat teşkilatlarında çalıştırılacak kamu personeli ve ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde çalışacak personel hakkında yapılır.” (4045/m.1). Kanun’un bu düzenlemesi ile aynı konuyu düzenleyen Yönetmelik düzenlemesi, hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılacak kamu görevlilerini sınırlandırdığı (Yıldırım vd., 2011: 315) ya da kapsamını daralttığı (Gözübüyük ve Tan, 2016: 854) şeklinde değerlendirilmekle birlikte, düzenlemenin esnekliği ve belirsizliği, söz konusu sınırlamayı görünüşte kılmıştır. Yönetmeliğin 8. maddesinin birinci fıkrasına göre, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması, gizlilik dereceli birim ve kısımlar ile asker, emniyet ve istihbarat teşkilatlarında ve ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde çalıştırılacak personel hakkında yapılır”. Burada temel sorun, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılacak ve somut olarak sayılan askeri, emniyet, istihbarat teşkilatlarında ve ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde çalıştırılacak personel dışında kalan, ‘gizlilik dereceli birim ve kısımlar’ ile buralarda çalıştırılacak personelin kimlerden oluştuğudur. 4045 sayılı Kanun, “Devletin güvenliğini, ulusun varlığını ve bütünlüğünü iç ve dış menfaatlerinin zarar görebileceği veya tehlikeye düşebileceği bilgi ve belgeler ile gizlilik dereceli kamu personeli ile meslek gruplarının tespiti, birim ve kısımların tanımlarının yapılması”nı, yönetmeliğe bırakmıştır. Yönetmelik ise, “Gizlilik dereceli birim, kısım ve görevler” başlıklı 6. maddesinin, “*Bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları; varsa, gizlilik dereceli birim ve kısımlarıyla görevlerin neler olduğunu belirleyen gizlilik dereceli yönergelerini (...) (1) yürürlüğe koyarlar ve güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasını yapacak makamlara gönderirler.*” şeklindeki düzenlemesi ile somut olarak sayılanlar hariç, hakkında güvenlik soruşturması yapılacak ve olumlu sonuçlanması halinde kamu hizmetine girme hakkını kullanacak kamu görevlilerinin saptanmasını, idarelerce çıkarılacak bir yönergeye bırakmıştır (Yıldırım vd.,2011: 315). Kanun’un düzenlenmesini yönetmeliğe bıraktığı konuları, bu kez yönetmeliğin, yönergeye bırakması, Anayasal bir ilke olan idarenin yasallığı ilkesine aykırılık oluşturduktan başka, siyasi bir hak olarak kamu hizmetine girme hakkının kullanımını ortadan kaldırma potansiyeline sahip ve konunun esasına ilişkin bir konunun, ‘adsız düzenleyici işlemler’ olarak adlandırılan, hiyerarşik olarak yönetmeliğin altında yer alan ve norm değeri son derece zayıf olan yönergeye bırakılması da yasallık ilkesi açısından diğer bir sorunu oluşturmaktadır.⁷ Artık, 676 sayılı KHK ile 657 sayılı Kanun’un 48. maddesine getirilen ek madde ile istisnasız tüm kamu görevlileri hakkında, ‘Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv

⁷ İdarenin aynı adları taşıyan işlemlerle (yönerge, tebliğ, genelge vb.) hem düzenleme, hem de iç düzen önlemi alma yetkisini kullanıyor olması; diğer yandan, adsız düzenleyici işlemlerin, özellikle yetki ve şekil unsuru ile idari işlemlerin yürürlüğe girişi ve işlemlerin norm değeri bağlamında ortaya çıkardıkları hukuki rejim sorunları hakkında, bkz., (Şanlı Atay, 2011).

araştırması' yapılacak olduğundan, 4045 sayılı Kanunun kapsam maddesine ilişkin tartışma, önemini kaybetmiş görünmektedir.

Güvenlik Soruşturmasının İçeriği

Bakanlar Kurulu tarafından 2000 yılında çıkarılan “Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Yönetmeliği”ne göre (RG: 12.4.2000/24018), ‘güvenlik soruşturması’, *“kişinin kolluk kuvvetleri tarafından halen aranıp aranmadığının, kolluk kuvvetleri ve istihbarat ünitelerinde ilişkisi ile adli sicil kaydının ve hakkında herhangi bir tahdit olup olmadığının, yıkıcı ve bölücü faaliyetlerde bulunup bulunmadığının, ahlaki durumunun, yabancılar ile ilgisinin ve sır saklama yeteneğinin mevcut kayıtlardan ve yerinden araştırılmak suretiyle saptanması ve değerlendirilmesi”* dir (Madde 4-g). ‘Arşiv araştırması’ ise, *“kişinin kolluk kuvvetleri tarafından halen aranıp aranmadığının, kolluk kuvvetleri ve istihbarat ünitelerinde ilişkisi ile adli sicil kaydının ve hakkında herhangi bir tahdit olup olmadığının mevcut kayıtlardan saptanması”*dır (Madde 4-f). Her güvenlik soruşturması, bir arşiv araştırmasını da içermektedir. Fakat bunun yanı sıra, güvenlik soruşturması, hem saptanacak ve değerlendirilecek unsurlar yönünden, hem de uygulanacak yöntem bakımından, arşiv araştırmasından daha geniş ve kapsamlı bir araçtır. Güvenlik soruşturması, arşiv araştırmasının konusunu oluşturan unsurlara ek olarak, ‘yıkıcı ve bölücü faaliyetlerde bulunup bulunmadığı’, ‘ahlaki durumu’, ‘yabancılar ile ilgisi’ ve ‘sır saklama yeteneği’ unsurlarını da içermektedir. Ayrıca, güvenlik soruşturmasında, bu unsurların, arşiv araştırmasında olduğu gibi, sadece mevcut kayıtlardan değil, ‘yerinden araştırılmak suretiyle’ de saptanması ve değerlendirilmesi öngörülmektedir.

Bu unsurlar arasında nesnel olarak saptanabilecek olanlar, kişinin kolluk kuvvetleri tarafından halen aranıp aranmadığı, adli sicil kaydı ve hakkında herhangi bir tahdit olup olmadığı bilgileridir. Her ne kadar, ‘istihbarat ünitelerinde ilişkisi’ de, bilgi düzeyinde saptanabilecek bir unsur gibi görünse de ne ‘tür’den bir ‘ilişinin’ güvenlik soruşturmasının olumsuz içerikte değerlendirilmesine yol açacağı belirsizdir. Yönetmeliğe göre, ‘istihbarat’, *“çeşitli kaynak ve araçlardan elde edilen haberlerin sınıflandırılması, kaydı, kıymetlendirilmesi ve yorumlanmasından çıkarılan sonucu”* ifade eder. İstihbarat ünitelerindeki ilişkinin karşılığı, esasen, kişinin fişlenip fişlenmediğinin bilgisidir (Karahanoğulları, 1998: 162). Güvenlik ve istihbaratla görevli olan idarelerin, kendiliğinden bilgi toplayıp depolamaları anlamına gelen fişleme (Karahanoğulları, 1998: 162), daha somut olarak MİT ve polis raporları, içerikleri ve hazırlanmasında uygulanan yöntem bakımından nesnel bir ölçütü olmayan uygulamalardır (Karahanoğulları, 1998: 163). Keza, güvenlik soruşturmasının, ‘yıkıcı ve bölücü faaliyetlerde bulunup bulunmadığı’, ‘ahlaki durumu’, ‘yabancılar ile ilgisi’ ve ‘sır saklama yeteneği’ şeklindeki

diğer unsurları ise tamamen belirsiz, nesnellikten uzak kategorilerdir. Yönetmelikte, bu unsurların tanımına yer verilmiş olması durumu değiştirmemektedir; tanımlar, soyut ve belirsizdir.

Yönetmeliğin 11. maddesi, “Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasında araştırılacak hususlar”ı sayma yoluyla düzenlemektedir. Buna göre, “Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasında kişinin içinde bulunduğu ortam da dikkate alınarak: a) Kimlik kontrolü, kimlik kayıtlarının doğruluk derecesi, uyrukluğu, geçmişte yabancı bir devletin uyrukluğuna girip girmediği, b) Kolluk kuvvetleri tarafından halen aranıp aranmadığı, kolluk kuvvetlerinin ve istihbarat ünitelerinin arşivlerinde bilgiler bulunup bulunmadığı, adli sicil kaydının ve hakkında bir tahdidin olup olmadığı, c) Yıkıcı faaliyetlerde bulunup bulunmadığı ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanuna ve Atatürk ilke ve inkılaplarına aykırı davranıp davranmadığı. d) Şeref ve haysiyetini ihlal edecek ve görevine yansıyacak şekilde kumara, uyuşturucuya, içkiye, paraya ve aşırı bir şekilde menfaatine düşkün olup olmadığı, ahlak ve adaba aykırı davranıp davranmadığı, e) Yabancılarla, özellikle hasım ve hasım olması muhtemel Devlet mensupları ve temsilcileriyle ilgili derecesinin iç yüzü ve nedeni, f) Sır saklama yeteneğinin olup olmadığı, araştırılır.” Dikkat edilecek olursa, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması, Yönetmelikte farklı içerik ve unsurlarla tanımlanmakta olmasına rağmen, 11. maddeye göre, her ikisinde de araştırılacak unsurlar aynıdır. Dolayısıyla, 11. madde, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması arasında tanımlar düzeyinde mevcut olan farkı ortadan kaldırmaktadır.

Yönetmeliğin 11. maddesinin, ‘kişinin içinde bulunduğu ortamda dikkate alınarak’ ibaresine gelince, bunun ne anlama geldiği, örneğin, kişinin yakınları ve birinci derece akrabaları ile ilgili bilgilerin bu kapsama girip girmediği Danıştay 1. Dairesi’nin bir kararında şu şekilde değerlendirilmiştir:

“Yukarıdaki açıklamalardan, Yönetmelik hükümlerine göre güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının, hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılacak kişilerle sınırlandırılmadığı, kişi hakkında yeterli ve sağlıklı bir değerlendirme yapılabilmesi için kişinin içinde bulunduğu ortam ile yakınlarını ve birinci derece akrabalarını da kapsayacak şekilde yaptırılmasının öngöröldüğu sonucuna ulaşılmaktadır.”...“Öte yandan, Anayasanın 38. maddesinin yedinci fıkrasında yer alan "Ceza sorumluluğu şahsidir." hükmü, suç işleyen kişinin dışındakilerin bu suç nedeniyle cezalandırılmayacağını öngören ceza hukukuna ilişkin evrensel bir ilkedir. Kişinin yakınları ve birinci derece akrabalarının güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına tabi tutulmasının onlar bakımından bir cezalandırma olarak değerlendirilmesi mümkün değildir, aksine güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına ilişkin esas ve usuller idarenin işleyişiyle ilgilidir. Bu durumda Anayasanın yukarıda belirtilen hükmünün duraksamanın giderilmesinde uygun bir hukuki çözüm aracı olarak değerlendirilmesi olanağı

bulunmamaktadır.” (Danıştay 1. Daire kararı, E.2003/15, K.2003/40, k.t.25.03.2003).

Yakınları ve birinci derece akrabaları ile ilgili olumsuz değerlendirmelerin, kişilerin, kamu görevine girme hakkını kullanmalarında bir engel olarak kabul edilmesi, açıklamaya gerek olmayacak kadar, hukuk devleti ilkesine aykırı bir yaklaşımdır. Yalnız, Danıştay 1. Dairesi'nin görüşünün bir başka sonucu daha vardır: Kamu hizmetine girme hakkını kullanmak isteyenlerin, tüm yakınları ve akrabalarının da güvenlik soruşturmasına maruz bırakılması. Açıkçası, bu noktada, Kanun ve yönetmeliğin kapsamına aldığı kamu görevlilerine ilişkin hükümler de anlamını kaybetmektedir. Nitekim Danıştay 12. Dairesi'nin bir kararında, davacının kardeşi ile ilgili bir durumun, güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak değerlendirilmesine esas oluşturamayacağı ifade edilmektedir:

“Davalı idarece davacının hakkında yaptırılan güvenlik soruşturmasında elde edilen bilgiler nedeniyle, atamasının yapılmadığı, bir kamu görevine açıktan atama yapmak konusunda idarenin takdir yetkisinin bulunduğu, ancak bu yetkinin kullanımının yargı denetimine tabi olduğu, memur olmak için genel ve özel şartları taşıdığı konusunda uyuşmazlık bulunmayan davacının hakkında yaptırılan arşiv araştırmasında, bizzat kendisinin kötü bir halinin saptanmadığı, kardeşinin durumunun dava konusu işleme neden olarak gösterilmesinin Güvenlik Soruşturması Yönetmeliği hükümleri ve genel hukuk ilkeleri çerçevesinde kabul edilebilir nitelikte görülmediği,...” sonucuna varılmıştır (D.12.D., E.1995/7261, K.1996/585, k.t.29.2.1996, www.kazanci.com).

Güvenlik soruşturması, içerdiği tüm unsurlar birlikte değerlendirildiğinde, kişilerin, bir kamu hakkını kullanmasının ‘sakıncalı’ olup olmadığını saptamak amacıyla başvuru bir araçtır (Karahanoğulları, 1998: 165). Soruşturulan unsurlar, ‘suçluluk’ değil, “düşünce özgürlüğü ve kişilik değerlendirmesi alanına taşan hususlardır” (Karahanoğulları, 1998: 168). Amaç, ‘sakıncalılığın’ araştırılması ve saptanması olduğu ölçüde, güvenlik soruşturması, ‘ideolojik bir araç’ (Karahanoğulları, 1998: 177) olmaktadır. Neyin sakıncalı, neyin sakıncasız olduğunu tespit etmek, “yansızlık, objektiflik, ideolojik tarafsızlık, hukuka bağlılık ve çoğulculuk gibi, demokratik devletin temel varsayımlarıyla çelişmek”, ve sakıncalı nitelikte bulunanları ‘dışlamak’ anlamına gelir (Karahanoğulları, 1998: 177).

Güvenlik Soruşturmasının Yöntemi

Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapacak makamlar, Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve mahalli mülki idare amirlikleridir (Yönetmelik, madde 7/1).

Yönetmeliğin 12. maddesinde, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasında izlenecek yöntem şu şekilde düzenlenmektedir: “a) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması formundaki sorular nüfus kayıtlarında yapılan tashih ve değişiklikler belirtilmek ve isimler açıkça yazılmak suretiyle cevaplandırılır ve

nüfus cüzdanı örneği noksansız olarak doldurularak istek yazısı ekinde soruşturmayı yapan makama bildirilir. b) Hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılması istenilen kişiler için kurum ve kuruluşunca Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğünden sağlanan adli sicil kaydıyla ekteki formdan bir örneği kişinin nüfusa kayıtlı olduğu il valiliğine, bir örneği ikamet ettiği il valiliğine, bir örneği Emniyet Genel Müdürlüğüne, bir örneği de ilgisine göre Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir. Bir örneği de istekte bulunan kurum ve kuruluşun dosyasında saklanır. Türk Silahlı Kuvvetlerince yaptırılacak arşiv araştırmalarında forma adli sicil kaydının eklenmesi zorunlu değildir. c) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılması isteminin ilgili makama ulaşmasından itibaren arşiv araştırması sonuçları en geç 30 gün, güvenlik soruşturması sonuçları en geç 60 gün içinde cevaplandırılır. Soruşturma ve araştırma sonucunu içeren bilgi ve belgeler ilgilinin güvenlik makamlarındaki dosyasında asgari “gizli” gizlilik derecesinde saklanır. d) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasını isteyen makama, kişi hakkında karar vermeye yeterli bilgiler aktarılır. e) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının nasıl ve ne şekilde yapılacağı, soruşturma ve araştırma yapmaya yetkili makamların görev talimatları ile belirlenir. f) Mahalli mülki idare amirliklerince yapılmış olan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasında olumsuz durumu saptananların evrakın bir örneği dosya açılmak üzere Emniyet Genel Müdürlüğüne gönderilir. g) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasında olumsuz durumu saptananlarla ilgili bilgiler Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğünce karşılıklı olarak birbirlerine aktarılır. h) Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığınca yapılacak güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması istemleri, Türk Silahlı Kuvvetlerinin istemleri hariç, doğrudan Başbakanlığa iletilir.”

Bu düzenlemede, yönetime ilişkin esas noktanın, yani, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının nasıl ve ne şekilde yapılacağı konusunun, “soruşturma ve araştırma yapmaya yetkili makamların görev talimatları”na bırakılması, süreci bütünüyle gizliliğe ve bu oranda keyfiliğe açık bir hale getirmektedir. Dolayısıyla, “yerinden araştırılma”nın içeriğinin de bu düzenlemelerden çıkarılması olası değildir.⁸

Yönetmeliğe göre, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz olması halinde bir değerlendirme komisyonu kurulacak ve bu komisyon tarafından verilecek karar da sorumlu amirin takdirine bırakılacaktır. Yönetmeliğin 15. maddesine göre, “Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması

⁸ 1990 tarihli Yönetmelikte kullanılan tabirle ‘mahallinde araştırma’, “MİT veya polis görevlisinin duyularının rapora dönüştürülmesinden oluşur. Duyuların elde edildiği kaynaklar ise, genellikle, komşular, apartman kapıcısı, mahallenin bakkalı, muhtarlar, işyeri arkadaşları, kahvehaneler vb’leridir. Ayrıca okunulan gazete, bıyığın şekli vb’de kişileri değerlendirmek için ‘güvenilir’ ölçütlerden sayılmaktadır” (Karahanoğulları, 1998: 165).

sonucunda elde edilen bilgilerin olumsuz olması halinde, kişinin gizlilik dereceli birim, kısım ve gizlilik dereceli yerler ile askeri, emniyet ve istihbarat teşkilatları, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde çalıştırılıp çalıştırılmamaları, yer değiştirerek bu görevlere devam edip etmemeleri gibi hususları incelemek ve sonucunu sorumlu amirin takdirine sunmak üzere; bakanlıklarda müsteşarın, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında en üst amirin, üniversitelerde rektörün, illerde valinin başkanlığında, personel birim amiri, hukuk müşaviri ve varsa güvenlik işlerinden sorumlu birim amirinden oluşan “Değerlendirme Komisyonu” kurulur. Başbakanlıkta kurulacak Değerlendirme Komisyonu Müsteşar veya görevlendireceği müsteşar yardımcısının başkanlığında, Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürü ile Personel ve Prensipler Genel Müdürünün katılımıyla oluşur. Türk Silahlı Kuvvetlerinde ise bu Komisyonun oluşumu kendi yönergeleri ile belirlenir. Değerlendirme Komisyonunun çalışma tutanakları ve kararları gizlidir.” (m.15).

Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunda elde edilen bilgilerin olumsuz olması halinde kurulacak olan değerlendirme komisyonunun vereceği karar, bağlayıcı değildir. Karar, sonucun takdirine sunulacağı sorumlu hiyerarşik üst tarafından verilecektir.

657 sayılı DMK’ya eklenen hüküm, ‘Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması’ ibaresini içermekte, hangi halde güvenlik soruşturmasına, hangi halde arşiv araştırmasına başvurulacağına ilişkin bir ölçüt, kanunda ve Yönetmelikte yer almamaktadır. İdarelerin, bu konuda farklı uygulamalara gitmeleri ya da bir ‘risk’ üstlenmemek için içerdiği unsurlar ve yöntemi bakımından daha sınırlı olan arşiv araştırmasına değil, güvenlik soruşturmasına başvurmaları ihtimal dahilindedir.

“Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar için Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik”, (A) grubu kadrolara atanacakların ‘seçilmesi’ ve (B) grubu kadrolara atanacakların ‘yerleştirilmesi’ açısından farklı usuller öngörmektedir. (B) grubu kadrolara atanacaklar sınav sonucuna göre doldurdukları tercih kılavuzu uyarınca yerleştirilmektedirler. Yönetmeliğin 25. maddesine göre, “Adaylar, yerleştirdikleri kamu kurum ve kuruluşlarına, Tercih Kılavuzu’nda yazılı olan belgeler ve KPSS Sınav Sonuç Belgesi ile birlikte atanmak üzere süresi içinde başvururlar. Kamu kurum ve kuruluşları, atamaya yetkili amirin onayı ile beş kişiden oluşan bir sınav değerlendirme komisyonu kurar. Bu komisyon, atanmak üzere bildirilen adayları, aranan nitelikler yönünden inceleyerek, nitelikleri uyanların atamalarının yapılmasını teklif eder...Ancak, atama için öngörülen koşullara uymayan veya gerekli belgeleri süresi içinde getiremeyen adayların atamaları yapılmaz.” Güvenlik soruşturmasının, değerlendirme komisyonu kurulduktan sonra yaptırılması ve ve sonuca göre, atamanın yapılması mümkündür.

(A) grubu kadroları için başvuracaklar ise, öncelikle kabul için ön şartları taşımalıdır. Yönetmelik'in, "kabul için ön şart" başlıklı düzenlemesine göre, "Adayların öncelikle bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde yapılacak KPSS'ye girmeleri ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının belirleyeceği bir taban puanın üzerinde KPSS puanı almış olmaları şarttır. Adayların, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48 inci maddesinde belirtilen koşullar ile kamu kurum ve kuruluşlarının kendi mevzuatındaki diğer adaylık koşullarını da taşımaları zorunludur." (m.14). Belirtmek gereksiz ki, bu aşamada, adayların, 48. maddeye eklenen 'Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması' yapılmak şartını yerine getirmiş olmaları olanaklı değildir.

Kabul için ön şartları taşıdıklarını düşünen adaylar, "kamu kurum ve kuruluşlarına, daha önce kendilerine ÖSMY'ce gönderilmiş olan KPSS Sınav Sonuç Belgesi'yle başvururlar. Adaylar, kabul için kendilerinden istenen tüm belgeleri de, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına eksiksiz olarak vermek zorundadırlar" (m.15). Adaylar başvurularını yaptıktan sonra, idarelerin, T.C. kimlik numaralarını, ad ve soyadlarını ve KPSS puanlarının doğruluğunu ÖSYM'ye ait internet sitesinden kontrol etme, yapılan kontrol sonucunda sınav sonuç belgesinde tahrifat yaptığı belirlenen adayları ÖSYM'ye bildirme (bu adayların KPSS sonuçları iptal edilir) yükümlükleri bulunmaktadır (m.16). Bu şekilde, (A) grubu kadrolar için yapılan başvurulardan sonra ise, bir giriş sınavı yapılmaktadır. Güvenlik soruşturması hangi aşamada yaptırılacaktır? Giriş sınavı yapılmadan önce mi, yapıldıktan sonra mı? 48. maddedeki şartları taşımak, "kabul için ön şartlar" içinde olduğuna göre, giriş sınavı yapılmadan önce başvuran adayların güvenlik soruşturmalarının yapılması (ve sonuçlanması) gerekir. Fakat bu uygulamada imkansızdır. Soruşturma, uzun zaman alan bir süreç olabileceği gibi, her bir aday için de sonuçlanması farklı tarihlerde söz konusu olacağından, idarenin, yazılı sınav için tarih bile belirlenmesi mümkün olmaz. Giriş sınavı yapıldıktan sonra yaptırılması durumunda ise, sınav sonucunun açıklanması ya da atamaların yapılması soruşturmanın sonuçlanmasına kadar bekletilecek anlamına gelir. Bu çerçevede, idarelerin başvurdukları hukuk dışı bir yöntem olarak, atanmadan önce, tarihsiz ve evrak girişsiz istifa dilekçelerinin imzalatılmasının (Karahanoğulları, 1998: 167; Zabunoğlu, 1992: 185), Danıştay kararlarına konu oluşturduğunu ve hukuka aykırı bulunduğunu eklemek gerekir.

"...davalı idare, görevine başlarken davacıdan bir taahhütname alındığını bu nedenle herhangi bir hak iddia edemeyeceğini öne sürmekte ise de; kamu personelinin göreve alınma, yükselme, nakil, göreve son verme gibi konuları kamu hukuku alanına giren ve emredici nitelik taşıyan yasalarla düzenlendiğinden, davalı idarece, kamu personeli olan davacıdan, göreve girerken alınan özel hukuk nitelikli taahhütnamenin, kamu hukuku kuralları

karşısında geçerliliği bulunmamaktadır...” (DİDDGK, E.1985/95, K.1985/99, k.t.28.6.1985, Danıştay Dergisi, S. 60-61, 1986, s.131).

Kamu Hizmetine Girme Hakkı ve Güvenlik Soruşturması

1982 Anayasası'nın 13. maddesine göre, temel hak ve özgürlükler, ancak Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve kanunla sınırlanabilir. Kamu hizmetine girme hakkının yer aldığı 70. maddede herhangi bir sınırlama sebebi yoktur; fakat hakkın “Anayasal sınırları”ı da (Sağlam, 1982: 22) vardır. Anayasal sınırlar, maddenin kendi içinde olabileceği gibi, bir başka Anayasa maddesinde de yer alabilir (Sağlam, 1982: 30). 70. maddenin ikinci fıkrasında yer alan “hizmete alınmada görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez” şeklindeki düzenleme, 70. maddede yer alan Anayasal bir sınırı oluşturmaktadır. Hizmete alınmada (dolayısıyla hizmete alındıktan sonra ve hizmetten çıkma aşamalarında da), görevin gerektirdiği nitelikler bakımından ayırım gözetilebilir ki, bu nitelikleri içeren her düzenleme, zorunlu olarak, birer sınırlama anlamına gelecektir. Bu noktada tartışılması gereken konu, yukarıda yer verdiğimiz Anayasa Mahkemesi kararında ifade edildiği üzere, söz konusu ayırımların, *gerçeklere uygun ve nesnel* olması; ayrıca *zorunlu bir neden sonuç ilişkisi* içinde açıklanabilir bir nitelik taşımasıdır. “...*O nitelikler görevlilerde bulunmadıkça o ödev yerine getirilemeyecek ya da ödev iyi bir biçimde yerine getirilmiş olmayacak* “ ise görev ve nitelik arasındaki zorunlu ilişki kurulmuş demektir.

Diğer yandan, temel hak ve özgürlükler sistematüğinde, her bir hakkın koruduğu nesnel ve Anayasal bir norm alanı vardır: “...Bu anlamda yalnızca norm alanı ile nesnel bir bağlantı içinde sayılabilecek temel hak kullanımları o hakkın geçerlilik alanı içindedir. Yani burada normun koruduğu temel hak kullanımı, yalnızca norm alanının sağladığı spesifik (özgül) eylem olanaklarıdır. Buna karşılık bir temel hak kullanımı ile yalnızca dışsal bir bağlantı (arızı bir ilişki) içinde gözüken eylem biçimleri, o temel hak normunun geçerlilik alanı içinde sayılmazlar” (Sağlam, 1982: 50). Kamu hizmetine girme hakkı açısından değerlendirildiğinde, Anayasa'da kamu hizmetine girme hakkının geçerlilik alanını belirleyen başka bir düzenleme daha vardır. Bu da, Anayasa'nın 129. maddesinin ilk fıkrasında yer alan, “Anayasa ve kanunlara sadakat yükümlülüğü”dür (“Memurlar ve diğer kamu görevlileri Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlüdürler”). Bu yükümlülük, aynı zamanda, kamu hizmetine girme hakkının geçerlilik alanına ilişkin bir norm koymaktadır. Tıpkı, Anayasa'nın 34. maddesindeki “Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı”nın, maddede yer alan tanımı gereği, “silahsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını” koruma altına almasında (Sağlam, 1982: 22) olduğu gibi. Sadakat yükümlülüğü, Osmanlı döneminde, memurların yemin etmesi şeklinde (*usul-ü tahlif*) Tanzimat ile

uygulamaya girmiş (1839); böylece, ‘padişaha sadakat’ın yerini, ‘Tanzimat anlayışına sadakat’ almıştır (Akıllıoğlu, 1992: 30). Kamu görevlilerinin sadakat yükümlülüğü, idarenin tarafsızlığı (yansızlığı) ilkesinin bir sonucudur (Akıllıoğlu, 1992: 30).

Bu çerçevede, güvenlik soruşturması ve bütün kamu hizmeti görevleri arasında, *gerçeklere uygun, nesnel ve zorunlu bir neden sonuç ilişkisi* olup olmadığı değerlendirilebilir. Yönetmelikte sayılan ve kişinin kolluk kuvvetleri tarafından halen aranıp aranmadığı, adli sicil kaydı ve hakkında herhangi bir tahdit olup olmadığı bilgileri dışında kalan unsurların hiçbiri (‘istihbarat ünitelerinde ilişkisi’, ‘yıkıcı ve bölücü faaliyetlerde bulunup bulunmadığı’, ‘ahlaki durumu’, ‘yabancılar ile ilgisi’, ‘sır saklama yeteneği’) nesnel birer ölçüt değildir. Ayrıca, saptanması olanaklı olan diğer unsurların da, güvenlik soruşturmasının içeriğine ne şekilde temel oluşturacağı, örneğin, adli sicil kaydında yer alan hangi bilgilerin güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak nitelenmesine yol açacağı belirsizdir. Bunun değerlendirilmesi tamamen, değerlendirme komisyonu ve bu komisyon tarafından verilecek kararın takdirine sunulduğu sorumlu amire aittir. Üstelik aşağıdaki yer verilecek Danıştay kararlarında da görüleceği üzere, adli sicil kayıtları içeren güvenlik soruşturmalarının yargısal denetime konu edilmesi halinde, Danıştay’ın yaptığı değerlendirmeler de belirlenebilir ölçütlerden yoksundur. Güvenlik soruşturmasının Yönetmelikte yer alan bu içeriği ile herhangi bir kamu hizmeti görevi arasında, bütün kamu görevlileri bakımından uygulanabilir, gerçeklere uygun, nesnel ve zorunlu bir neden sonuç ilişkisi kurmak mümkün görünmemektedir. Zaten, yıllardan beri uygulanan güvenlik soruşturması da çoğunlukla belirli bir vatandaş gurubunun, kamu hizmetine girme hakkından yoksun bırakılmasının aracı olmuştur.

Öte yandan, kamu hizmetine girme hakkını kullanacak kamu hizmeti görevlileri bakımından, Anayasa’nın 129. maddesinde yer alan Anayasa ve kanuna sadakat yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediğinin saptanması bir gündem olarak ortaya çıkmış görünmektedir. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi’ne göre, ‘tarikat’, “*Tasavvufta Hakk’a ulaşmak için benimsenen usul, tutulan yol*” anlamına gelmektedir: “*Sözlükte ‘gidilecek yol, izlenecek usul, hal ve gidiş’ anlamındaki tarikat (çoğulu tarâik) terim olarak “Allah’a ulaşmak isteyenlere mahsus âdet, hal ve davranış” demektir*”. Biat ise, “*tasavvufta mürid adayının (tâlip, muhib) şeyhe ve onun vereceği emirlere tam anlamıyla bağlı kalacağına dair verdiği söz mânasında kullanılır*.” İslam Ansiklopedisi’ne göre, “*Aralarında bazı önemsiz farklar bulunmakla beraber biatın şekli ve gayesi bütün tarikatlarda hemen hemen aynıdır*.” Yani, tarikat olarak adlandırılan yapılanmanın zorunlu ilişki biçimi olan *biat*, kamu hizmeti hiyerarşisi dışında bir hiyerarşiyi unsurlarına dayatmaktadır. Burada kamu

hizmetine girme hakkı bakımından sorun oluşturan şey, inanç, ideolojik kimlik, siyasi görüş vs. değildir. Kamu görevlilerinin de herkes gibi, düşünce ve ifade özgürlüğü bulunmaktadır (Akıllıoğlu, 1992: 27). Keza, idarenin tarafsızlığı ilkesi ve sadakat yükümlülüğü, kamu görevlilerinin siyasal düşüncelere sahip olmaması ya da siyasi faaliyette bulunmaması anlamına gelmez (Akıllıoğlu, 1992: 30). Bir sorun olarak açıkça ortaya çıkan konu, kamu hizmetlerini ve kamusal alandaki faaliyetlerini, Anayasa ve kanunlara değil, hiyerarşik olarak yapılanmış ayrı bir örgütlenmeye bağlı olarak yürütmektir. Bu yapının konusu, kamu hizmetleri alanındaki faaliyetlerdir. Kamu hizmeti görevlerini, ayrı bir hiyerarşinin emir ve talimatları doğrultusunda yürütmek, kamu hizmetine girme hakkının geçerlilik alanı içinde yer almaz.

Eğer güvenlik soruşturmasının, memuriyet genel şartı haline getirilmesinin gerekçesi, Anayasa'nın 129. maddesinde yer alan Anayasa ve kanunlara sadakat yükümlülüğünün saptanması ise o zaman bunun aracı, Yönetmelikte yer aldığı biçimiyle bir güvenlik soruşturması değildir. Öte yandan, mevcut mekanizmanın eşitlik ilkesine uygun olarak, herkes için aynı biçimde uygulanacağı konusunda ikna edici verilere sahip olmak önemlidir.

Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi

Avrupa Konseyi'nin 1981 tarihli ve 108 sayılı Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi (Sözleşme), Türkiye tarafından, 28 Ocak 1981 yılında imzalanmış, fakat aradan tam 35 yıl geçtikten sonra, 18 Şubat 2016 tarihinde onaylanma Kanunla uygun bulunmuştur (6669 sayılı Kanun, RG: 18.02.2016/29628).⁹ Sözleşme oldukça geneldir; uygulanmasının, Sözleşmede yer alan ilkelere uygun biçimde çıkarılmış bir kanun aracılığı ile sağlanması gerekir (Akıllıoğlu, 2016: 6-7).¹⁰

Sözleşme'ye göre, 'kişisel veri', "kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişi hakkındaki tüm bilgiler"dir. Sözleşme, kişisel verilerin tabi olduğu esaslara yer vermektedir. Sözleşmeye göre (m.5), kişisel verilerin, a) Adil biçimde ve yasal yollardan elde edilmesi ve işlenmesi, b) Belli ve meşru amaçlar için kaydedilmesi ve bu amaçlara aykırı şekilde kullanılmaması, c) Kaydedilme amaçlarına göre uygun ve yerinde olması ve aşırı olmaması, d) Doğru bilgileri yansıtması ve gerektiğinde güncellenmesi, e) Kaydedilen amaçlarını gerçekleştirmek için gerekli olan süreyi aşmayacak şekilde ilgili

⁹ Sözleşme'nin Türkçe metni için bkz., <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0966.pdf> (10.10.2016). Ayrıca, Sözleşme ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz., Atak, 2010: 91-100.

¹⁰ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, kişisel verilerin korunmasıyla ilgili başvuruları, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesi kapsamına ele almakta; bu madde kapsamında bir mühadale olduğu sonucuna varırsa, konuyu ulusal yasalar ve 108 sayılı sözleşme hükümleri çerçevesinde değerlendirmektedir (Atak, 2010: 103).

kişilerin kimliklerini belirlemeye imkan veren bir biçimde saklanması gerekir. Tüm bu ilkeler, güvenlik soruşturmasının konusunu oluşturan kişisel veriler için geçerlidir.

Güvenlik soruşturmasında yer verilen bilgiler, büyük oranda, Sözleşme'nin, 'özel veri kategorileri' olarak adlandırdığı (m.6) gruba girer. Buna göre, "İç hukukta uygun güvenceler sağlanamadıkça, ırksal kökeni, siyasi düşünceleri, dini veya diğer inançları ortaya koyan kişisel veriler ile sağlık veya cinsel hayatla ilgili kişisel veriler, otomatik işleme tabi tutulamaz. Aynı şey ceza mahkumiyeti ile ilgili kişisel veriler için de geçerlidir". "Kişisel verilerin daha fazla koruma uygulanan bir bölümü olan" (Kaya, 2011: 318), Sözleşme'nin tabiriyle, 'özel veri kategorileri' ya da literatürde yaygın olarak kullanıldığı şekliyle 'hassas veriler' (Kaya, 2011: 317), "doğrudan ya da dolaylı olarak kişilerin ırki ve etnik kökenini, ten rengini, siyasi görüşlerini, dini ve felsefi inançlarını, sendika üyeliğini, sağlık ve cinsel yaşamını ve mahkumiyetlerini ortaya çıkaran veriler"dir (Kaya, 2011: 318). Sözleşme sistematığı içinde, özel veri kategorisinde yer alan bilgilerin işlenmesinin yasak olmasıdır. Zira temel haklar ve özel yaşamın gizliliğini ihlal eden veriler söz konusudur (Kaya, 2011: 318). Bununla birlikte, iç hukukta uygun güvencelerin sağlanması koşulu ile bu verilerin işlenebilmesi mümkün kılınmaktadır.¹¹

Sözleşme'ye göre, ilgili kişiler, kendisiyle ilgili kişisel veri dosyasını mevcudiyetini, temel amaçlarını öğrenmek, kendisiyle ilgili kişisel verilerin otomatik dosyada bulunup bulunmadığını onaylatmak ve bu bilgilerin kendisine iletilmesini sağlamak, verileri düzeltirmek veya sildirmek ve tüm bu hakları kullanmak için başvuru yolundan yararlanmak hakkına sahiptir (m.8). Bu güvenceler, kişisel verilerin korunması için öngörülmuş ek güvencelerdir; özel koruma yolları olarak, idari usul kapsamında yer alırlar (Akıllıoğlu, 2016: 6-7).

Sözleşme, taraf devletlerin, "kanunlarında öngörülmuş olması ve "demokratik bir toplumda aşağıdaki hususların sağlanması için gerekli bir önlem oluşturması halinde", Sözleşmenin 5. 6. ve 8. maddelerine istisna getirebileceğini kabul etmektedir. Bu haller: a) Devlet güvenliğinin korunması,

¹¹ "Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Verilerin Transferi Konusunda Bireylerin Korunması Hakkında Avrupa Birliği Direktifi"nin, bu verilerin işlenebileceği hallerle ilişkin hükümleri, hangi hallerin istisnai haller kapsamında değerlendirildiği hakkında fikir verebilir. Veri Koruma Direktifinde sayılan (Kaya, 2011: 325) bu haller: 1) Veri sahibinin açık muvafakati, 2) Çalışma hukuku yükümlülüklerine uyma, 3) Veri sahibinin hayatı çıkarları, 4) Özel hukuk tüzel kişilerinin faaliyetleri, 5) Verilerin kamu açıklanmış olması, 6) Hukuki iddiaları tesis etme uygulama ve savunma, 7) Sağlık gerekleri, 8) Suçlar mahkumiyetler ve güvenlik tedbirleri, 9) Ulusal kimlik numaraları, 10) Ek işleme halleri (uygun güvenceler öngörme koşuluyla ve üstün kamu yararı gereğiyle). Herbir duruma ilişkin ayrıntılı açıklama için bkz., (Kaya, 2011: 325-332).

kamu güvenliği, devletin mali menfaatleri veya suçların önlenmesi, b) İlgili kişinin veya başkasının hak ve özgürlüklerinin korunmasıdır (m.9).

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

1982 Anayasası'nın "özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesine, 2010 yılında eklenen bir ek fıkra ile kişisel verilerin korunması, Anayasal bir temel hak olarak düzenlenmiş bulunmaktadır. 20. maddenin son fıkrasına göre, "*Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.*"

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Anayasada yapılan düzenlemeden altı yıl sonra, 2016 yılında çıkarılmıştır (RG. 7.4.2016/29677). Kanun, kişisel verileri işleyen idarenin uyacağı usul ve esaslara ilişkin düzenlemeler içermektedir.

Öncelikle, Kanunda, "kimliği belirli ya da belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi" olarak tanımlanan kişisel verilerin işlenmesinde ("kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hale getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlem") uyulması gereken temel kurallar vardır. Bunlar: a) Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma, b) Doğru ve gerektiğinde güncel olma, c) Belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenme, ç) İşlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma, d) İlgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilmedir.

Kanun, kişisel verilerin kişinin açık rızası olmaksızın işlenemeyeceğini, - 'açık rıza', "belirli bir konuya ilişkin bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rızayı" ifade eder- diğer yandan da Kanunda yazılı belirli hallerde, ilgililerin açık rızası aranmaksızın kişisel verilerin işlenmesini olanaklı kılmaktadır. Bu haller: a) Kanunlarda açıkça öngörülmesi, b) Fiili imkansızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması, c) Bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması, ç) Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması, d) İlgili kişinin kendisi

tarafından alenileştirilmiş olması, e) Bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması, f) İlgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması halleridir. Bu hallerden birinin varlığı halinde, kişinin açık rızası olmaksızın, kişisel verilerin aktarımı da mümkündür (m.8 (2) a).

Kanunda, “özel nitelikli kişisel veriler”, “kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri” olarak tanımlanmakta; bu nitelikteki verilerin, ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenmesi yasaklanmakta; ancak sayılan özel nitelikli kişisel veriler arasında yer alan ‘sağlık’ ve ‘cinsel hayat’ dışında kalan verilerin, kanunlarda öngörülen hallerde, ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın da işlenebileceği düzenlenmekte, ayrıca, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde, Kişisel Verileri Koruma Kurulu tarafından yeterli önlemlerin alınması şart koşulmaktadır (m.6). Diğer yandan, ‘sağlık’ ve ‘cinsel hayat’ dışında kalan özel nitelikli kişisel veriler, kanunlarda öngörülen hallerde, ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın, “yeterli önlemler alınmak kaydıyla” aktarılabilir (m.8 (2) b).

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, hem kişisel verileri işleyen idareye yükümlülükler getirmekte, hem de ilgili kişilerin haklarını düzenlemektedir. Kanuna göre, herkes, kendisiyle ilgili, a) kişisel veri işlenip işlenmediğini öğrenme, b) kişisel verileri işlenmişse buna ilişkin bilgi talep etme, c) kişisel verilerin işlenme amacını ve bunların amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenme, ç) yurt içinde veya yurt dışında kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişileri bilme, d) kişisel verilerin eksik veya yanlış işlenmiş olması hâlinde bunların düzeltilmesini isteme, e) kanunda öngörülen şartlar çerçevesinde kişisel verilerin silinmesini veya yok edilmesini isteme, f) (d) ve (e) bentleri uyarınca yapılan işlemlerin, kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişilere bildirilmesini isteme, g) işlenen verilerin münhasıran otomatik sistemler vasıtasıyla analiz edilmesi suretiyle kişinin kendisi aleyhine bir sonucun ortaya çıkmasına itiraz etme, ğ) Kişisel verilerin kanuna aykırı olarak işlenmesi sebebiyle zarara uğraması halinde zararın giderilmesini talep etme, haklarına sahiptir.

Ayrıca Kanunda, kişilerin, veri sorumlularına başvuru (m.13), idari ve mali özerkliği olan Kurul’a şikâyet (m.14) hakları da yer almaktadır.

Güvenlik soruşturmasında yer alan bilgilerin tamamının ‘kişisel veri’, büyük kısmının da ‘özel nitelikli kişisel veri’ olduğunda kuşku yoktur. 657 sayılı DMK, güvenlik soruşturmasını memurluğa girişin genel bir koşulu olarak düzenlemekle, Kanun koşulu bir ölçüde yerine getirilmiş olarak görünmektedir.

Ne var ki bu koşul, ‘bir ölçüde’ yerine gelmiştir. Çünkü, bu soruşturmanın tabii olacağı esas ve usuller, kanunla düzenlenmediği gibi, ilgili Yönetmelik de yukarıda görüldüğü üzere, düzenlemekten çok, keyfi ve belirsiz hususları, kural diline tercüme etmektedir. Belirtmeye gerek yok ki, vatandaşların, özel nitelikli kişisel verilerinin bu şekilde elde edilmesi ve işlenmesinin, kanunda yer alan, “hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma”, “doğru ve gerektiğinde güncel olma”, “belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenme”, “işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma”, “ilgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme” şeklinde yer alan temel kurallara aykırı olup olmadığını saptayabileceğimiz nesnel ölçütler yoktur. Diğer yandan, güvenlik soruşturması (raporu) bir sonuçtur. Buna kaynaklık eden ve idare eliyle yürütülen bir süreç vardır. Özel nitelikli kişisel verilerin elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, saklanması, değiştirilmesi, düzenlenmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hale getirilmesi, sınıflandırılması, bu sürecin zorunlu aşamalarıdır. Sürecin kendisi, Kanunla kapsam dışında bırakılmıştır. Kanun’un, ‘İstisnalar’ başlıklı 28. maddesinin, (ç) bendine göre, “Kişisel verilerin milli savunmayı, milli güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi” durumunda, bu Kanun hükümleri uygulanmaz. ‘İstisna’nın genişliği, Kanun’da öngörülen koruma mekanizmasını, en gerekli olduğu yerde devre dışı bırakmaktadır.

Güvenlik Soruşturması ile İlgili Danıştay Kararları

Danıştay’ın güvenlik soruşturması ile ilgili kararlarının büyük kısmı, kişilerin, kamu görevlisi olarak atanmamaları kararlarına karşı açtıkları iptal davaları bağlamında ortaya çıkan ve bu işlemlerin sebep unsurunu oluşturan güvenlik soruşturmaları ile ilgilidir.

Güvenlik soruşturmaları ile ilgili Danıştay kararları, üç ayrı başlıkta gruplandırılabilir. İlk grup, güvenlik soruşturmalarının ve bunların da bilgi kaynakları arasında yer alan fiş kayıtlarının, kesin ve yürütülebilir bir işlem olup olmadıkları, yani, tek başına, iptal davasına konu yapıp yapılamayacakları ile ilgili olan kararlardır. İkinci grup kararlar, somut ve hukuki hiçbir bilgi/belge içermeden, salt istihbari nitelikte bilgilere dayalı güvenlik soruşturması raporlarının idare tarafından dayanak kılınıp kılınamayacağı konusu ile ilgilidir. Üçüncü grup kararlar ise, içeriğinde geçmiş mahkumiyetler ya da uğradığı kovuşturmalar biçiminde somut hukuki olguların yer aldığı güvenlik soruşturması raporları ile ilgili kararlardır. Aşağıda görüleceği gibi, içtihadi olarak en belirsiz grup, bu sonuncusudur. Toplumsal koşullardaki değişimin bir sonucu olarak, Danıştay’ın 1990’lı yıllardaki kararlarını ikinci grup kararlar

oluşturmakta, yani, içeriğinde istihbari nitelikte bazı bilgilerin yer aldığı güvenlik soruşturmaları yargısal denetimde açığa çıkmakta iken; 2000’li yıllardan bu yana, adli fiil ya da suç bilgilerini içeren güvenlik soruşturması raporları söz konusu olmaktadır.

Güvenlik Soruşturması İptal Davasına Konu Edilebilir Bir İşlemdir

Gizli olmaları nedeniyle, kişilerin kendileriyle ilgili güvenlik soruşturmasını bağımsız olarak dava konusu yapabilmeleri oldukça düşük bir olasılıktır. Kişiler, çoğunlukla, atanmama kararı nedeniyle, güvenlik soruşturmasının olumsuz olduğundan haberdar olur. Kişilerin bunlara karşı dava açmaları halinde Danıştay’ın, güvenlik soruşturmasını “kesin ve yürütülebilir bir işlem” olarak görü, görmeyeceği konusunda farklı kararlar mevcut olmakla birlikte, giderek, kararların gelişim yönünün, güvenlik soruşturmalarının kesin ve yürütülebilir bir işlem olduğu yönünde olduğu saptanabilir. Örneğin, Danıştay 10. Dairesi, 1987 tarihli bir kararında, olumsuz nitelikteki güvenlik soruşturmasını, “kamu gücüne dayalı olarak ve tek taraflı tesis edilmiş, davacının menfaatini ihlal eden ve bu yönüyle sonuç doğuran bir idari işlem” olarak değerlendirilerek, bir hazırlık işlemi olarak nitelendirip, kesin ve yürütülebilir bir işlem olarak görmeyen idare mahkemesi kararını bozmuştur:

“Dava konusu güvenlik soruşturmasının olumsuz olduğuna ilişkin kararın, kamu gücüne dayalı olarak ve tek taraflı tesis edilmiş, davacının menfaatini ihlal eden ve bu yönüyle sonuç doğuran bir idari işlem olduğu açıktır. Dava konusu kararın bu haliyle adli yargı yerince denetlenmesi mümkün olmadığı gibi bir ön işlem olarak nitelendirilmesi de yerinde değildir. Hal böyle olunca, davayı, ortada idari bir işlem olmaması nedeniyle esasını inceleme olanağı bulunmadığından incelenmeksizin reddeden İdare Mahkemesi kararında isabet bulunmamaktadır.” (D.10.D., E.1987/1317, K.1987/1838, k.t.16.11.1987, www.kazanci.com).

Buna karşılık, Danıştay 5. Dairesi’nin, 1989 tarihli bir kararında, “... güvenlik soruşturması sonunda saptanan ve arşiv kaydına geçirilen bilgiler “istihbari” nitelikte olup, tek başına hukuki sonuç doğuracak, kesin ve yürütülmesi zorunlu idari işlem niteliğini taşımadıklarından” iptali istenen arşiv kaydının idari davaya konu edilemeyeceği sonucuna varılmıştır (D.5.D., E.1992/888, K.1992/1129, k.t.20.4.1992, www.kazanci.com).¹² Oysa kişiler, güvenlik soruşturması ile ‘sakıncalık’ statüsüne sokulmakta ve Anayasal haklarını kullanamaz hale getirilmektedir. İdarenin kişi hakkında fişleme yapmış olması, kişiyi, “fişlenmiş kişi” statüsüne sokmaktadır (Karahanoğulları, 2015: 291). Bu nedenle, güvenlik soruşturmaları ve bunun da kaynakları arasında yer alan fişlemeler, idarenin, tek yanlı, hukuk düzeninde sonuç doğuran, ‘etkili hazırlık işlemleri’ niteliğindedirler (Karahanoğulları, 2015:

¹² Aynı yönde, D.5.D., E.1989/1170, K.1989/1788, k.t.25.10.1989, www.kazanci.com; D.5.D., E.1985/1341, K.1986/1303, k.t.25.11.1986, www.kazanci.com.

312). Nitekim fiş kaydının iptali sitemiyle açılan bir davada, Danıştay, fiş kayıtlarının niteliğine ilişkin önemli bir belirlemede bulunmaktadır:

“Söz konusu fiş kaydının yaşam boyunca her an ilgilinin karşısına çıkarılabileceği açık olup, ilgilinin menfaat ilgisi bulunduğu tartışmasız olan, fiş kaydı şeklindeki idari işlemin iptali istemiyle dava açabileceğinin kabulü zorunludur. Aksi bir düşünce, bir kısım idari işlemlerin yargı denetimine tabi tutulmaması gibi sonuç doğuracaktır. Böyle bir durumun, hak arama özgürlüğü ve hukuk devleti ilkesiyle bağdaştırılamayacağı açıktır.” (D.10.D., E.1993/5008, K.1994/5059, k.t.19.10.1994, www.kazanci.com).

Salt İstihbari Nitelikte Bilgiler İçeren Raporlar Hukuken Dayanak Oluşturmaz

Danıştay’ın, güvenlik soruşturmasının sebep unsurunu oluşturduğu işlemlerin yargısal denetimi ile ilgili kararlarını iki ana gruba ayırabiliriz. Bu kararların bir kısmında, idare, salt istihbari bilgiler içeren güvenlik soruşturmalarını dayanak kılmakta; Danıştay ise, güvenlik soruşturmasında yer alan bilgilerin istihbari nitelikte oldukları, bu nedenle, bu bilgilerin hukuken geçerli olan başka bilgi ve belgelerle doğrulanmadığı sürece tek başlarına hukuki delil olarak kabul edilmelerinin hukuk devleti ilkesine aykırı düştüğünü ifade etmektedir:

“Dairemizin yerleşmiş içtihatlarıyla da ortaya konulduğu üzere, güvenlik soruşturması sonucu düzenlenen raporlar istihbari nitelikte bilgiler içermekte olduklarından bu raporlara, hukuken geçerli başka bilgi ve belgelerle doğrulanmadıkça ilgililer hakkında aleyhe sonuç doğuracak bir nitelik ve değer verilmesi hukuk devleti ilkesiyle bağdaştırılmaz” (D.5.D., 1988/1564, 1989/1307, k.t.8.6.1989, www.kazanci.com).¹³

Danıştay 5. Dairesi’nin önemle vurguladığı gibi;

“Kamu görevine atama yapıp yapmamak konusunda idarenin sahip olduğu takdir yetkisi sadece "boş olan kadroya atamak veya atamamak" konusuna ilişkin genel bir yetki olup, bu kadroya atanacak kişinin tutum ve davranışları üzerinde değerlendirme yapma yetkisini içermez. Başka bir ifade ile idare boş olan bir kadroya atama yapmak için harekete geçtiği andan itibaren bağlı yetki içine girer. Bu sürenin sonunda artık yasada ve yönetmeliklerde belirlenen niteliklere

¹³ Danıştay 5. Dairesi, Milli Eğitim Bakanlığı Müfettiş Yardımcılığı sınavını kazanan davacının, arşiv araştırması ve güvenlik soruşturmasının sürdürdüğü gerekçesiyle atamasının yapılmamasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davada verdiği kararda, “davalı idarenin güvenlik soruşturmasına ve yine bu soruşturma sonucu elde edilen "tutum ve davranışlarıyla müfettişlik görevini olumlu bir şekilde yürütemeyeceği görüşünü kuvvetlendiren ibareler olduğu" şeklindeki somut olmayan bilgilere dayanarak davacının atamasının yapılması yolundaki dava konusu işleminde hukuka ve Anayasaya uyarlık bulunmamaktadır.” sonucuna ulaşmıştır (D.5.D., E.2001/5253, K.2003/796, k.t.13.3.2003, www.kazanci.com). Aynı yönde, D.12.D., E.2015/440, K.2015/4835, k.t.16.9.2015, www.kazanci.com; D.12.D., E.2011/2509, K.2013/9649, k.t.4.12.2013, www.kazanci.com; D.2.D., E.2004/1029, K.2004/1456, k.t.8.12.2004, www.kazanci.com; D.5.D., E.2000/5108, K.2004/1132, k.t.15.3.2004, www.kazanci.com; Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, E.1993/787, K.1994/1, k.t.14.1.1994, www.kazanci.com; D.8.D., E.1988/1206, K.1990/297, k.t.6.3.1990, www.kazanci.com; D.5.D., E.1987/2378, K.1989/2045, k.t.27.11.1989, www.kazanci.com.

sahip olup, yarışma ve yeterlik sınavını kazanmış olanlar arasından sırası ile atama yapmak zorundadır. İdarenin bu niteliklere sahip olanlar arasında "ilgilinin tutum ve davranışlarına" göre seçme hakkına sahip olduğunu kabul etmek Anayasa ve Yasa ile belirlenen özelliklerin bir yana bırakılarak, atama işlemini yetkili makamın subjektif değerlendirmesine bırakmak anlamını taşır ki, bunun sınırını belirleme olanağı yoktur. Böylesine subjektif değer yargılarına bağlı olarak kullanılacak takdir yetkisinin keyfiliğe dönüşmesi muhtemel olduğu gibi, böyle bir uygulama Anayasa'da ifade edilen "kanun önünde eşitlik" ilkesinin ve "kamu hizmetine girme hakkının" ihlali niteliğini taşır." (D.5.D., E.2001/5253, K.2003/796, k.t.13.3.2003, www.kazanci.com).

Güvenlik Soruşturmasının İçeriğine İlişkin Denetim

İkinci grup kararda ise, idarenin dayanak kıldığı güvenlik soruşturmalarında, kişilerle ilgili kesinleşmiş ceza ve güvenlik tedbirlerine mahkumiyete ilişkin bilgiler yer almakta; Danıştay tarafından, güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak nitelenmesinin nedenini oluşturan mahkumiyete yol açan suçlar, hatta suçu oluşturan fiiller değerlendirilerek, bunların 'niteliği' yönünden bir sonuca varılmaktadır. Güvenlik soruşturmasında yer alan bu bilgilerin kaynağı, kesinleşmiş ceza ve güvenlik tedbirlerine mahkumiyete ilişkin bilgilerin yer aldığı adli sicil kayıtlarıdır (5352 sayılı Adli Sicil Kanunu, RG: 25.5.2005/25832).¹⁴

¹⁴ Adli Sicil Kanunu'na göre, kesinleşmiş mahkumiyet hükümleri, a) Hapis cezaları ile ilgili olarak; 1. Hapis cezasına mahkumiyet, 2. Koşullu salıverilme, 3. Koşullu salıverilmede denetim süresinin uzatılmasına ilişkin karar, 4. Koşullu salıverilme kararının geri alınmasına dair karar, 5. Hapis cezasının infazının tamamlandığı hususu, b) Hapis cezanın ertelenmesi halinde, 1. Denetim süresi, 2. Denetim süresinin yükümlülüklerle uygun veya iyi halli olarak geçirilmesi dolayısıyla cezanın infaz edilmiş sayıldığı hususu, 3. Ertelenen hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesine ilişkin karar, c) Adli para cezası ile ilgili olarak; 1. Adli para cezasına ilişkin mahkûmiyet hükmü, 2. Adli para cezasının ödenmek suretiyle infaz edildiği hususu, 3. Adli para cezasının tazyik hapsi suretiyle kısmen veya tamamen infaz edildiği hususu, 4. Adli para cezasının tazyik hapsinden sonra kalan kısmının ödenmek suretiyle infaz edildiği hususu, d) Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırıma mahkumiyet halinde; 1. Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırım olarak, adli para cezasına mahkûmiyet veya güvenlik tedbiri uygulanması hükmü, 2. Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırım olarak hükmedilen güvenlik tedbirinin gereklerinin yerine getirilmemesi dolayısıyla hapis cezasının infazına ilişkin karar, 3. Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırım olarak hükmedilen güvenlik tedbirinin değiştirilmesine ilişkin karar, e) Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma ile ilgili olarak; 1. Kasten işlenen bir suç nedeniyle hapis cezasına mahkûmiyetin kanunî sonucu olarak yoksun kalınan haklara cezanın ertelenmesi dolayısıyla getirilen istisnaya ilişkin karar, 2. Mahkûmiyet hükmüyle bağlantılı olarak verilen, belli bir hak ve yetkinin kullanılmasının veya belli bir meslek veya sanatın icrasının yasaklanmasına ya da sürücü belgesinin geri alınmasına ilişkin karar, f) Türk vatandaşı hakkında yabancı mahkemeden verilmiş ve kesinleşmiş olan mahkûmiyet kararının Türk hukuku bakımından doğurduğu hak yoksunluklarına ilişkin olarak Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkemece verilen karar, g) Ceza mahkûmiyetini bütün sonuçlarıyla ortadan kaldıran şikayetten vazgeçme veya etkin pişmanlık dolayısıyla verilen karar, h) Ceza zamanaşımının dolduğunun tespitine ilişkin karar, i) Genel veya özel affa ilişkin kanun; özel affa ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararı, j) Askerî Ceza Kanununa göre verilmiş mahkûmiyet kararlarındaki ferî cezalar, k) Akıl hastalığı nedeniyle hükmedilen güvenlik tedbirlerine ilişkin kararlar, adli sicile kaydedilir (m.4).

Danıştay, örnek olarak verilecek kararlarda görüleceği üzere, her somut olayda ayrı bir değerlendirme yapmakta ve farklı sonuçlara ulaşmaktadır. Örneğin, ceza ve infaz kurumlarında görev alacak ve ‘suç delillerini gizlemeye veya değiştirmeye azmettirme’ ve ‘yaralama’ suçlarını işlemiş olan personelin, “işlediği fiillerinin niteliği göz önüne alındığında...güvenlik soruşturmasının olumsuz olduğu sonucuna varılmış (D.12.D., E.2015/1312, K.2015/6927, k.t.16.12.2015, www.kazanci.com); aynı şekilde, infaz ve koruma memuru öğrenciliği statüsü sona erdirilen davacının, ‘ruhsatsız ateşli silahlarla mermileri satın alma veya taşıma veya bulundurma’ suçundan hapis ve adli para cezası ile cezalandırılması ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmış olması, güvenlik soruşturmasının olumsuz olmasına esas olgular olarak değerlendirilmiş (D.12.D., E.2015/2379, K.2015/6028, k.t.18.11.2015, www.kazanci.com); yine, tehdit suçu nedeniyle adli para cezasına mahkumiyet ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği diğer bir olayda, Danıştay, güvenlik soruşturmasının olumsuz olduğu sonucuna varmıştır (D.12.D., E.2015/3339, K.2015/5990, k.t.18.11.2015, www.kazanci.com).

Bu kararlarda, Danıştay, devlet memurluğuna atanmaya engel oluşturmayan bu suçları, belirli kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi bakımından engel olarak görmektedir. Somut olayda, ‘basit yaralama’ ve ‘kasten yaralama’ suçları sebebiyle adli para cezasına mahkumiyet ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olması, ‘suça meyilli’ olma şeklinde değerlendirilerek, güvenlik soruşturmasının olumsuz olmasına dayanak olarak kullanılmış ve bu karar, Danıştay tarafından onanmıştır:

“...Devlet memurluğuna atanmasına engel bir hali olmasa da, atamasının yapılmasını istediği infaz koruma memurluğu görevinin ceza infaz kurumları ve tutukevleri gibi özel konumu olan müesseselerde sürdürülmesi sebebiyle suça bulaşmama ve suça meyil göstermeme gibi özel nitelikler gerektirmesi, davacının ise, kesinleşmiş bir mahkumiyet kararı olmamakla birlikte, mahkeme kararıyla sabit olan fiili sebebiyle 3 ayrı olayla yaralama olayına karışmak suretiyle suça meyilli olduğunun görülmesi karşısında” güvenlik soruşturması olumsuz olarak değerlendirilmiştir (D.12.D., E.2015/1438, K.2015/5391, www.kazanci.com).

Buna karşılık, bir kısım kararda, Danıştay, sadece suçu esas almamakta, suça esas olan fiil ve bu fiilin işleniş koşulu, hangi nedene bağlı olarak işlendiği, hangi yaşta işlendiği gibi unsurları göz önüne alarak sonuca ulaşmaktadır. Örneğin, infaz ve koruma memuru öğrencisi iken öğrencilik statüsü sona erdirilen davacı hakkında, ‘mala zarar verme’ ve ‘bıçakla yaralama’ suçları nedeniyle verilmiş adli para cezaları, güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasına dayanak niteliğinde görülmemiştir. Danıştay’ın yürüttüğü muhakemeyi görmek bakımından bu kararın gerekçesine yer vermek yararlı olabilir. Danıştay’a göre;

“Olayda, davacının güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasına dayanak teşkil eden Sayılı kararının incelenmesinden; davacının annesine hakaret edilmesi üzerine, davacının apartmanın giriş kapısına tekme atarak camını kırmak suretiyle "mala zarar verme" suçundan 500.00 TL adli para cezası ile cezalandırıldığı, Aydın 1. Sulh Ceza Mahkemesi'nin 20.3.2006 tarih ve 2005/379 Esas, 2006/347 Sayılı kararının incelenmesinden; kavga esnasında kendisini korumak için anahtarlık şeklindeki çakı bıçağını kullanması neticesinde üç gün iş ve gücünden kalacak şekilde yaralama fiilini işlediği gerekçesiyle "bıçakla yaralama" suçundan 407.00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği anlaşılmakta olup fiillerin niteliği göz önüne alındığında bu durumunun hakkında yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasına yol açabilecek nitelikte” değildir (D.12.D., E.2015/1947, K.2015/6739, k.t.09.12.2015, www.kazanci.com).

Başka bir kararda ise, hakkında yapılan güvenlik soruşturmasında, ‘silahla yaralama’ suçundan 7 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına; ‘silahla tehdit’ suçundan ise 10 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen davacı hakkındaki güvenlik soruşturmasının bu suçlar dayanak kılınarak olumsuz olarak nitelenmesi şu gerekçe ile yerinde görülmemiştir:

“Davacının köy merası sebebiyle aralarında husumet bulunan kişilere karşı, silahla yaralama, silahla tehdit suçunu işlediği tarihte 18 yaşından küçük olduğu, “suça sürüklenen çocuk” sıfatıyla yargılandığı anlaşılmakta olup olayın özelliği, fiilin niteliği göz önüne alındığında, bu durumunun hakkında yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasına yol açabilecek nitelikte olmadığı” şeklinde değerlendirilmiştir (D.12.D., E.2015/1772, K.2015/6749, k.t.09.12.2015, www.kazanci.com).

Aynı şekilde, başka bir kararda, “davacının kardeşinin başka bir kişi tarafından dövülmesi üzerine, döven kişi ile aralarında tartışma” çıkması ve bunu sonucunda meydana gelen ‘yaralama olayı’, “olayın meydana geldiği tarihte her iki tarafın da 18 yaşından küçük olduğu, söz konusu olayın iki çocuk arasında yaşanan adi ve basit bir olay niteliğinde olduğu” gerekçesiyle, davacı hakkında yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak nitelenmesine esas kabul edilmemiştir (D.12.D., E.2015/1293, K.2015/5408, k.t.20.10.2015, www.kazanci.com).¹⁵

¹⁵ “Davacının yaklaşık 11 yıl önce ve henüz 18 yaşında iken gerçekleştirdiği fiiller sebebiyle görevli memura mukavemet suçundan 1 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, 5 yıl süre ile denetime tâbi tutulmasına ve bu sürenin herhangi bir yasaklamada bulunulmadan veya yükümlülük yüklenilmeden geçirilmesine karar verilmesinin, söz konusu fiilin niteliği ve aradan geçen süre göz önüne alındığında hakkında yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasına neden olduğundan söz edilemeyeceği sonucuna varılmıştır” (D.12.D., E.2015/2238, K.2015/4853, k.t.17.9.2015, www.kazanci.com).” “...15 yaşını doldurmamış, küçükler hakkında kamu hizmetlerinden yasaklılık cezalarının uygulanamayacağı ortada olduğu, bu durumda, bakır tel hırsızlığı suçunu işlediği tarihte henüz 15 yaşını doldurmamış ve söz konusu suçun farik ve mümeyyizi olmadığı anlaşılan davacı hakkında yapılan

Yargı mercilerinin, idarenin yaptığı hukuki nitelendirme ile bağlı olmadıkları, önlerine gelen işlemlerin hukuki nitelendirmesini kendilerinin yapacakları bilinen bir ilkedir. Dolayısıyla, idarenin, güvenlik soruşturmasını olumsuz olarak nitelendirmesi idari yargı açısından bağlayıcı değildir. Fakat sorun şu ki, Danıştay’ın hangi nitelikte suç ya da fiilleri, güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak nitelenmesine esas alacağı ve hangi ölçütleri uygulayacağı belirsizdir. O zaman değerlendirme, tamamen sübjektif bazı değer yargılarına bağlı olarak yapıyor anlamına gelir.

Kararların önemli bir kısmının konusunu, hükmün açıklanmasının geri bırakılmış olmasının, güvenlik soruşturmasının içeriğini ne şekilde belirleyeceği sorunu oluşturmaktadır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararları, adli sicil kayıtlarında yer almamaktadır. Adli Sicil Kanunu’nun 6. maddesine göre, “Kamu davasının açılmasının ertelenmesine ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak mahkeme, hâkim, askerî hâkim, Cumhuriyet Başsavcılığı veya askeri savcılık tarafından istenmesi halinde verilmek üzere kaydedilir.” Danıştay’ın bir kısım kararında, hükmün açıklanmasının geri bırakılmış olması nedeniyle, arşiv araştırmasının olumsuz olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna ulaşılırken (D.12.D., E.2015/3186, K.2015/5513, k.t.22.10.2015, www.kazanci.com; D.12.D., E.2015/1919, K.2015/5426, k.t.20.10.2015, www.kazanci.com); bazı kararlarda da bu durum, güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak nitelenmesine engel bir durum olarak değerlendirilmemektedir.

Danıştay, hakkında beraatle kesinleşen ceza davası bulunan kişilerle ilgili güvenlik soruşturmalarının olumsuz olarak nitelenmesini hukuka uygun bulmamaktadır. Danıştay’a göre, bu konunun atamaya engel bir durum olarak kabul edilmesi, “adil yargılanma hakkına aykırılık ya da suçsuzluk/masumiyet karinesinin yok sayılması anlamına” gelir:

“...Ayrıca, “davacının beraatine hükmedilen ve kesinleşen ceza davası dolayısıyla sabit olmayan eylemlerinin niteliğine dair olarak bir değerlendirme yapılamayacağı gibi, memuriyete girme hakkı bakımından hakkında ceza davası bulunan bir kişi ile hakkında ceza davası bulunmayan bir kişi arasında ayırım gözetilemeyeceği gibi, kamu yararı ve hizmet gerekleri yönünden ikincisinin

yargılama sonucu verilen ve tecil edilen mahkumiyetin, bütün sonuçları ile ortadan kalktığı ve adli sicil kaydının bulunmadığı anlaşıldığından, koruma ve güvenlik görevlisi olarak yapılan atamasının iptaline ilişkin dava konusu işlemde hukuka uygunluk bulunmadığı gerekçesiyle işlem iptal edilmiştir. Temyiz isteminin reddine karar verilmiştir.” D.12.D. E.2002/1760, K.2005/20, k.t.13.01.2005, www.kazanci.com. Aynı şekilde, 18 yaşından küçük iken işlediği bir hırsızlık suçu olduğu gerekçesiyle, güvenlik soruşturmasının atamaya engel olmadığı hakkında, D.12.D., E.2001/782, K.2003/562, k.t.13.3.2003, www.kazanci.com.

ilkine tercih edilmesi de hukuken korunan bir yaklaşım değildir.” (D.12.D., E.2015/1008, K.2015/4473, k.t.2.7.2015, www.kazanci.com).¹⁶

Güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak nitelenerek, atamama işlemine dayanak kılınmasının hukuka aykırılığı, aynı zamanda bir hizmet kusuru oluşturur mu? Danıştay, bir kararında, bu durumu hizmet kusuru olarak değerlendirmemiştir:

“Bir idari işlemin yasalara ve hukuka aykırılığı kural olarak hizmet kusuru sayılmakta ise de, her aykırılığın tazminat sorumluluğuna yol açmayacağı da idare hukuku ilkelerindedir. Nitekim idari işlemlerin iptalini gerektiren nedenlerle hizmet kusurunu doğuran nedenler arasında tam bir özdeşlik yoktur. Bir işlemin herhangi bir yönden yasalara ve hukuk kurallarına aykırı görülerek iptal edilmiş olması hizmet kusurunun varlığını kabule yetmez. İdare işleminin yapılması ve uygulanmasında hizmet kusuru işlenmiştir diyebilmek için saptanan hukuki sakatlığın ağır ve önemli olması gerekmektedir. İdare Mahkemesince iptal edilen öğretim görevliliğine atamasının yapılmaması işleminin tesisinde güvenlik soruşturması sonucunda hataya düşülmüş olması, hizmet kusuru sayılabilecek ve maddi tazminat ödenmesi sonucunu doğuracak ağır ve önemli bir hukuki sakatlık niteliğinde değildir. Bu nedenle idarenin maddi tazminat ödemekle yükümlü tutulması gerekmez.” (D.8.D., 1995/4350, K.1996/768, k.t.19.3.1996, www.kazanci.com).

Bu karara katılmak mümkün değildir. Nitekim Danıştay, başka bir kararında tersi sonuca ulaşmıştır:

“Anayasanın 125. maddesinin son fıkrasında “İdare kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür” hükmü yer almış olup bu hüküm gereğince ve davacının öğretmenliğe atanmamasına ilişkin davalı idare işleminin Ankara İdare Mahkemesinin sayılı kararıyla iptal edilmekle hukuka aykırılığı saptanmış olduğundan, davacının atanmamasına ilişkin işlem sebebiyle uğradığı zararların tazmini zorunlu bulunmaktadır. Söz konusu zararlarının giderilmesinde davacının, öğretmen olarak atanmamasına ilişkin işlemin tesis edildiği tarihten, iptal kararı üzerine atandığı tarihe kadar geçen süre içerisinde yoksun kaldığı maaş ve maaşa bağlı parasal haklarının hesaplanarak davalı idarece davacıya ödenmesi gerektiğinde kuşkuya yer bulunmamaktadır.” sonucuna varmıştır (D.5.D., E.1989/2001, K. 1992/3148, k.t.19.11.1992, www.kazanci.com).

Sonuç

Kamu hizmetine girme hakkı, Anayasa'nın 70. maddesinde düzenlenen siyasi bir haktır. Aynı zamanda memurluğa girişin bağlı olduğu Anayasal ilkeler-

¹⁶ Aynı yönde bir karar olarak, D.8.D., E.2011/7930, K.2013/3154, k.t.15.4.2013, www.kazanci.com; Diğer yandan, başak bir kararda, bilişim sistemine girmek suretiyle nitelikli dolandırıcılık suçu nedeniyle soruşturma yapılan, ancak söz konusu isnada ilişkin olarak hakkında henüz bir dava açılmadığı görülmeyen davacının arşiv araştırmasının olumsuz olarak değerlendirilmeyeceği sonucuna varılmıştır (D.12.D., E.2015/3408, K.2015/5510, k.t.22.10.2015, www.kazanci.com).

serbestlik, eşitlik ve görevin gerektirdiği niteliklerden başka niteliklerin aranmaması ilkeleri- 70. maddede yer almaktadır. Memurluğa girişin genel ve özel şartlarının düzenlendiği 657 sayılı DMK'daki hükümlerin, Anayasal ilkelere uygun olması gerekir.

Uzun yıllar, kanuni dayanağı olmayan, ilgili kanun çıkarıldıktan sonra da gerek 4045 sayılı Kanun, gerekse kanunu uygulamak üzere çıkarılmış Yönetmelik hükümleri bağlamında oldukça çok hukuki sorunu içinde barındıran güvenlik soruşturmasına, memuriyete girişin genel bir şartı olarak 657 sayılı Kanunda yer verilmiş bulunmaktadır.

Güvenlik soruşturmasının, Yönetmelikte yer alan *içeriği ile tüm kamu görevlileri bakımından* genel bir şart olarak düzenlenmesi, “görevin gerektirdiği niteliklerden başka niteliklerin aranmaması” ilkesine uygun değildir. Her ne kadar, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, güvenlik soruşturmasına da uygulanabilir bazı koruma önlemleri içerse de, güvenlik soruşturmasının asıl kaynağını oluşturan istihbari bilgiler, Kanun hükümlerinin uygulanmayacağı ‘istisna’ durumlar kapsamına girmektedir. Öte yandan, kamu görevlileri, Anayasa'nın 129. maddesi gereği, Anayasaya ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlüdürler. Kamu hizmeti görevlerini, idarenin hiyerarşisi dışında, içinde olunan ayrı bir yapılanmanın hiyerarşik ilişkilerine göre ve o hiyerarşinin emir ve talimatları doğrultusunda yürütmek, kamu hizmetine girme hakkının geçerlilik alanı içinde yer almaz. Mevcut güvenlik soruşturması, Yönetmelikte yer alan içeriği ve usulü ile bunun saptanmasında uygun bir araç olarak görünmemektedir.

Güvenlik soruşturması konusunda, Danıştay'ın oldukça fazla kararı bulunmaktadır. Bu kararların bir kısmı, güvenlik soruşturmasının iptal davasına konu edilebilecek kesin ve yürütülebilir bir işlem olduğunu kabul etmesi; diğer bir kısmı ise salt istihbari nitelikte bilgiler içeren raporların hukuken dayanak oluşturmayacağını ifade etmesi bakımından önemlidir. Fakat özellikle son yıllarda, Danıştay kararlarında, daha çok adli suç kaydı bilgisi içeren güvenlik soruşturması raporları açığa çıkmakta, Danıştay ise belirlenebilir hiçbir ölçüt içermeyecek şekilde, her somut olayda farklı bir değerlendirme yapmaktadır.

Kaynakça

- Akgüner, T. (2014), *Kamu Personel Yönetimi*, Der Yayınları, İstanbul.
- Akılloğlu, T. (1992), “Düşünce ve Anlatım Özgürlüğü ve Kamu Görevlileri”, Gülmez, M. (Yay. Haz.), *İnsan Hakları ve Kamu Görevlileri*, Sempozyum ve Açık Oturum Bildiriler ve Tartışmalar, TODAİE, Ankara.
- Akılloğlu, T. “İdari Usul ve Kişisel Verilerin Korunması”, [www.idare.gen. tr/ akkillioglu-idariusul.htm](http://www.idare.gen.tr/akkillioglu-idariusul.htm)(10.10.2016)
- Atak, S. (2010), “Avrupa Konseyi'nin Kişisel Veriler İçin Sağladığı Temel Güvenceler”, *TBB Dergisi*, Sayı: 87, s. 90-120.

- Güran, S. (1980), *Memur Hukukunda Kayırma ve Liyakat Sistemleri*, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- Gözler, K. (2009), *İdare Hukuku Cilt II*, Ekin, Bursa.
- Gözübüyük, A.Ş. ve Tan, T. (2016), *İdare Hukuku I*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Karahançoğulları, O. (1998), “Güvenlik Soruşturması”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 53, Sayı: 1-4, s. 159-185.
- Karahançoğulları, O. (2015), *İdarenin Hukukla Kavranması: Yasallık ve İdari İşlemler*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Kaya, C. (2011), “Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi”, *İÜHFİM*, Cilt: L’XIX, Sayı: 1-2, s. 317-334.
- Sağlam, F. (1982), *Temel Hakların Sınırlanması ve Özü*, AÜ SBF Yayınları, Ankara.
- Sezer, Y. (2006), *Kamu Hizmetine Girme Hakkı*, Seçkin, Ankara.
- Şanlı Atay, Y. (2011), *Türk İdare Hukukunda Adsız Düzenleyici İşlemler*, TODAİE, Ankara.
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, <http://www.islamansiklopedisi.info/> (26.12.2016).
- Yıldırım, T., Yasin, M., Karan, N., Özdemir, H. E., Üstün, G., Okay Tekinsoy, Ö., (2011), *İdare Hukuku*, XII Levha, İstanbul.
- Zabunoğlu, Y. K. (1992), “Kamu Hizmetine Girme Hizmette Kalma ve Yükselme Hakkı”, Gülmez, M. (Yay. Haz.), *İnsan Hakları ve Kamu Görevlileri*, Sempozyum ve Açık Oturum Bildiriler ve Tartışmalar, TODAİE, Ankara.

Kararlar

- AYM., E.1979/19, K.1979/39, k.t.9.10.1979, RG: 16.1.1980/16871.
- AYM., E.2009/90, K.2011/47, k.r.10.3.2011, RG: 14.5.2011/27934.
- DİDDGK, E.1985/95, K.1985/99, k.t.28.6.1985, Danıştay Dergisi, Sayı: 60-61, 1986, s.131.
- DİDDK, E.1993/787, K.1994/1, k.t.14.1.1994, www.kazanci.com.
- D.5.D., E.1985/1341, K.1986/1303, k.t.25.11.1986, www.kazanci.com.
- D.10.D., E.1987/1317, K.1987/1838, k.t.16.11.1987, www.kazanci.com.
- D.5.D., E.1987/2378, K.1989/2045, k.t.27.11.1989, www.kazanci.com.
- D.5.D., 1988/1564, 1989/1307, k.t.8.6.1989, www.kazanci.com.
- D.5.D., E.1989/1170, K.1989/1788, k.t.25.10.1989, www.kazanci.com;
- D.8.D., E.1988/1206, K.1990/297, k.t.6.3.1990, www.kazanci.com.
- D.5.D., E.1992/888, K.1992/1129, k.t.20.4.1992, www.kazanci.com.
- D.5.D., E.1989/2001, K.1992/3148, k.t.19.11.1992, www.kazanci.com.
- D.10.D., E.1993/5008, K.1994/5059, k.t.19.10.1994, www.kazanci.com.
- D.12.D., E.1995/7261, K.1996/585, k.t.29.2.1996, www.kazanci.com.
- D.8.D., 1995/4350, K.1996/768, k.t.19.3.1996, www.kazanci.com.
- D.5.D., E.2001/5253, K.2003/796, k.t.13.3.2003, www.kazanci.com.
- D.12.D., E.2001/782, K.2003/562, k.t.13.3.2003, www.kazanci.com
- D.5.D., E.2001/5253, K.2003/796, k.t.13.3.2003, www.kazanci.com.
- D.1. D., E.2003/15, K.2003/40, k.t.25.03.2003, www.kazanci.com.

D.5.D., E.2000/5108, K.2004/1132, k.t.15.3.2004, www.kazanci.com.
D.2.D., E.2004/1029, K.2004/1456, k.t.8.12.2004, www.kazanci.com.
D.12.D. E.2002/1760, K.2005/20, k.t.13.01.2005, www.kazanci.com.
D.8.D., E.2011/7930, K.2013/3154, k.t.15.4.2013, www.kazanci.com.
D.12.D., E.2011/2509, K.2013/9649, k.t.4.12.2013, www.kazanci.com.
D.12.D., E.2015/1008, K.2015/4473, k.t.2.7.2015, www.kazanci.com.
D.12.D., E.2015/2238, K.2015/4853, k.t.17.9.2015, www.kazanci.com.
D.12.D., E.2015/440, K.2015/4835, k.t.16.9.2015, www.kazanci.com;
D.12.D., E.2015/1293, K.2015/5408, k.t.20.10.2015, www.kazanci.com.
D.12.D., E.2015/1438, K.2015/5391, k.t.20.10.2015, www.kazanci.com.
D.12.D., E.2015/3408, K.2015/5510, k.t.22.10.2015, www.kazanci.com.
D.12.D., E.2015/2379, K.2015/6028, k.t.18.11.2015, www.kazanci.com.
D.12.D., E.2015/3339, K.2015/5990, k.t.18.11.2015, www.kazanci.com.
D.12.D., E.2015/1947, K.2015/6739, k.t.09.12.2015, www.kazanci.com.
D.12.D., E.2015/1772, K.2015/6749, k.t.09.12.2015, www.kazanci.com.
D.12.D., E.2015/1312, K.2015/6927, k.t.16.12.2015, www.kazanci.com.